

Universitätsbibliothek Wuppertal

Xenophons Kyropaedie

Xenophon

Leipzig, 1878

Buch VI

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-2560](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-2560)

- 48 σκευάζεσθε. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, τούτων ἐπιμελεῖσθε· ἐγὼ δέ, ὅπως ἂν ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια, ὅσον ἂν ἔρωγε δύνωμαι, οἱ στρατιῶται περὶ τοῦ στρατεύεσθαι βουλευόμεναι, τούτου περὶ-
σομαι ἐπιμελεῖσθαι.

VI.

- 1 Ταύτην μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαρόντες καὶ δειπνή-
σαντες ἀνεπαύοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῶτ' ἦκον ἐπὶ τὰς Κνα-
ξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι. ἕως οὖν ὁ Κναξάρχης ἐκο-
σμεῖτο, ἀκούων, ὅτι πολλὸς ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ
οἱ φίλοι τῷ Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδουσίους αὐτοῦ μένειν
δεομένους, οἱ δὲ Ὑρκανίους, ὁ δὲ τις Σάκας, ὁ δὲ τις καὶ Γω-
βρύαν· Ὑστάσπας δὲ Γαδάταν τὸν εὐνοῦχον προσῆγε, δεόμενον
2 τοῦ Κύρου μένειν. ἔνθα δὴ ὁ Κῦρος γιγνώσκων, ὅτι Γαδάτας
πάσαι ἀπωλώλει τῷ φόβῳ, μὴ λυθείη ἢ στρατιά, ἐπιφελάσας
εἶπεν, ὦ Γαδάτα, δῆλος εἶ, ἔφη, ὑπὸ τοῦ Ὑστάσπου τούτου
3 πεπεισμένος ταῦτα γιγνώσκεις, ἃ λέγεις. καὶ ὁ Γαδάτας ἀνα-
τείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπόμωσεν, ἥ μὴν μὴ ὑπὸ
τοῦ Ὑστάσπου πεισθεὶς ταῦτα γιγνώσκεις· ἀλλ' οἶδα, ἔφη,
ὅτι ἂν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰμὰ παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη,

48. ὅσον — δύνωμαι mit περὶ-
σομαι zu verbinden. Den Haupt-
gedanken enthält ἔχοντες τὰ ἐπι-
τήδεια. S. zu V, 3, 14. 4, 13.

1. Inhalt: Die Bundesgenossen
bitten Kyros zu bleiben und mit
ihnen den Krieg weiter zu verfol-
gen. Darüber wird unter Kyaxar-
es' Vorsitz Kriegsrath gehalten.
Alle rathen zur Fortsetzung des
Kriegs, auch Kyros, der aber vor
allem darauf dringt, feste Plätze
im Feindesland zu besetzen u. da-
rin Lebensmittel für den Winter
aufzuspeichern. Auf seinen Vor-
schlag werden Belagerungsmaschi-
nen gebaut, während das Heer von
einem befestigten Lager aus häufig
auf Proviantirung auszieht. Auf
die Nachricht, dass der Assyrier
um des Königs von Lydien Bei-
stand werbe, vervollständigt Kyros
seine Reiterei und führt Sichelwa-
gen ein. Araspas, der Hüter der
Pantheia, von dieser beim Kyros

verklagt, weil er sie mit seiner
Liebe bedrängt, wird unter dem
Scheine, als flöhe er vor dem Ky-
ros, nach Lydien geschickt, um
dort heimlich für den Kyros zu
wirken. Abradatas, der Mann der
Pantheia, wird vom Kyros herbei-
gerufen und bietet diesem seine
Dienste an. Thurmartige Wagen
werden gebaut, die mit dem Heere
ziehen sollen, um im Kampfe gute
Dienste zu leisten.

1. οἱ σύμμαχοι, nämlich die V,
5, 43 erwähnten ἐπικαίριοι als die
Sprecher der verschiedenen Völker-
schaften. — οἱ φίλοι — οἱ μὲν —
οἱ δέ. S. zu I, 1, 1.

2. ἀπωλώλει, wie periit: ver-
ging. — δῆλος εἶ. S. zu I, 4, 2.

3. πρὸς τὸν οὐρανόν. πρὸς und
εἰς wechseln in dieser Phrase. Vgl.
VI, 4, 9. Oekon. XIX, 9. — ἀπό-
μωσεν, — μὴ. S. zu I, 4, 13: ἀπα-
γορεύω μὴ κινεῖσθαι. — ἔρρει τὰμὰ,
wie Symp. I, 15: ἐπεὶ γὰρ γέλως

καὶ τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς διελεγόμην, ἐρωτῶν, εἰ εἰδείη, τί ἐν νῶ
 ἔχεις ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος ποιεῖν. καὶ ὁ Κῦ- 4
 ρος εἶπεν, Ἀδίκως ἄρα ἐγὼ Ὑστάσπου τοῦδε κατατιπῶμαι. Ἀδί-
 κως μέντοι νῆ Δί', ἔφη ὁ Ὑστάσπας, ὦ Κῦρε· ἐγὼ γὰρ ἔλεγον
 τῷ Γαδάτᾳ τῷδε τοσοῦτον μόνον, ὥς οὐχ οἶόν τέ σοι εἶη στρα-
 τεύεσθαι, λέγων, ὅτι ὁ πατήρ σε μεταπέμπεται. καὶ ὁ Κῦρος,
 τί λέρεις; ἔφη· καὶ σὺ τοῦτο ἐτόλμησας ἐξενεργεῖν, εἰτ' ἐγὼ 5
 ἐβουλόμην εἶτε μή; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπι-
 θυμοῦντα ἐν Πέρσαις περιβλεπτον περιελθεῖν καὶ τῷ πατρὶ
 ἐπιδεῖξασθαι, ἣ ἕκαστα διεπράξω. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Σὺ δ'
 οὐκ ἐπιθυμεῖς οἰκαδε ἀπελθεῖν; Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ὑστάσπας;
 οὐδ' ἄπειμί γε, ἀλλὰ μένων στρατηγήσω, ἕως ἂν ποιήσω Γα-
 δάταν τουτονὶ τοῦ Ἀσσυρίου δεσπότην.

Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους. ἐν 6
 δὲ τούτῳ ὁ Κναξάρχης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε καὶ ἐπὶ
 θρόνον Μηδικοῦ ἐκαθέζετο. ὥς δὲ πάντες συνῆλθον οὓς ἔδει
 καὶ σιωπῇ ἐγένετο, ὁ Κναξάρχης ἔλεξεν ὧδε. Ἄνδρες σύμμαχοι,
 ἴσως, ἐπειδὴ παρὼν τυγχάνω καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρου,
 εἰκὸς ἄρχειν με λόγον. νῦν οὖν δοκεῖ μοι εἶναι καιρὸς περὶ
 τούτου πρῶτον διαλέγεσθαι, πότερον στρατεύεσθαι ἐτι καιρὸς
 δοκεῖ εἶναι ἢ διαλύειν ἤδη τὴν στρατιάν· λεγέτω οὖν τις, 7
 ἔφη, περὶ αὐτοῦ τούτου ἢ γινώσκει. ἐκ τούτου πρῶτος μὲν
 εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος, Ἄνδρες σύμμαχοι, οὐκ οἶδα μὲν ἔγωγε, εἴ
 τι δεῖ λόγον, ὅπου αὐτὰ τὰ ἔργα δεικνύει τὸ κράτιστον. πάν-
 τες γὰρ ἐπιστάμεθα, ὅτι ὁμοῦ μὲν ὄντες πλείω κακὰ τοὺς πο-
 λεμίους ποιοῦμεν ἢ πάσχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἡμεῖν ἀλλήλων, 8
 ἐκεῖνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὥς ἐκείνοις ἦν ἡδιστον, ἡμῖν γε μὴν ὥς
 χαλεπώτατον. ἐπὶ τούτῳ ὁ Καδούσιος εἶπεν, Ἡμεῖς δὲ τί ἂν
 λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τοῦ οἰκαδε ἀπελθόντες ἕκαστοι χωρὶς εἶναι,

ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλωλε, ἔρρει τὰ
 ἐμὰ πράγματα. — αὐτὸς, aus ei-
 genem Antriebe. Kr. 51, 6, 8.

5. ἐξενεργεῖν, wie efferre und
 exire auch ohne in vulgus.

6. ἔπαιζον σπουδῇ, utebantur io-
 cis habentibus aliquid serii. So
 Mem. I, 3, 8: ἔπαιζεν ἅμα σπου-
 δάζων. — ἴσως — εἰκός, es ist
 wohl in der Ordnung. ἴσως
 giebt der Behauptung eine urbane

Färbung. Vergl. zu V, 1, 18. —
 ἄρχειν με λόγον wie verschieden
 von ἄρχεσθαι με λόγον? K. 52, 8,
 Anm. 8.

7. ἐκεῖνοι — ἐκείνοις, absicht-
 lich dasselbe Pron. zweimal. An
 der zweiten Stelle hat es etwa die
 Bedeutung: gerade ihnen.

8. ἀπελθόντες ἕκαστοι, im Nomi-
 nativ durch Attraction. B. 142. 3.
 K. 55, 2, Anm. 1. D. 570. ἕκαστοι

- ὁπότε γε οὐδὲ στρατενομένοις, ὥς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει·
 ἡμεῖς γοῦν οὐ πολλὸν χρόνον δίχα τοῦ ὑμετέρου πλήθους στρα-
 9 τευσάμενοι δίκην ἔδομεν, ὥς καὶ ὑμεῖς ἐπίστασθε. ἐπὶ τούτῳ
 Ἀρτάβαζος, ὃ ποτε φήσας εἶναι Κύρου συγγενῆς, ἔλεξε τοιαύδε·
 Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ Κναξάρη, τοσοῦτον διαφέρομαί τοῖς πρόσθεν
 λέγουσιν· οὗτοι μὲν γὰρ φασιν, ἔτι δεῖν μένοντας στρατεύεσθαι,
 10 ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι, ὅτε μὲν οἴκοι ἦν, ἐστρατευόμεν· καὶ γὰρ
 ἐβοήθουν πολλάκις τῶν ἡμετέρων ἀγομένων καὶ περὶ τῶν ἡμε-
 τέρων φρουρίων ὥς ἐπιβουλευσομένων πολλάκις πράγματα εἶχον
 φοβούμενός τε καὶ φρουρῶν· καὶ ταῦτ' ἐπραττον τὰ οἰκεία
 δαπανῶν. νῦν δ' ἔχω μὲν τὰ ἐκείνων φρουρία, οὐ φοβοῦμαι
 δὲ ἐκείνους, εὐωχοῦμαι δὲ τὰ ἐκείνων καὶ πίνω τὰ τῶν πολε-
 μίων. ὥς οὖν τὰ μὲν οἴκοι στρατείαν οὔσαν, τάδε δὲ ἐορτήν,
 ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ἔφη, διαλύειν τήνδε τὴν πανήγυριν. ἐπὶ
 11 τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Ἐγὼ δ', ὦ ἄνδρες σύμμαχοι, μέχρι
 μὲν τοῦδε ἐπαινῶ τὴν Κύρου δεξιάν· οὐδὲν γὰρ ψεύδεται
 ὦν ὑπέσχετο. εἰ δ' ἄπεισιν ἐκ τῆς χώρας, δῆλον ὅτι ὁ μὲν
 Ἀσσύριος ἀναπαύσεται, οὐ τίνων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρη-
 σεν ἀδικεῖν καὶ ὦν ἐμὲ ἐποίησεν, ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ
 πάλιν δώσω δίκην, ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγενόμην.
 12 Ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν, ὦ ἄνδρες, οὐδ' ἐμὲ λαν-
 θάνει, ὅτι, ἐὰν μὲν διαλύωμεν τὸ στράτευμα, τὰ μὲν ἡμέτερα
 ἀσθενέστερα γίνονται· ἂν, τὰ δὲ τῶν πολεμίων πάλιν ἀνέξησε-
 ται. ὅσοι τε γὰρ αὐτῶν ὅπλα ἀφήρηται, ταχὺ ἄλλα ποιήσου-
 νται, ὅσοι τε ἵππους ἀπεστέρηται, ταχὺ πάλιν ἄλλους ἵππους

ist Apposition zum Subject. — ὁ-
 πότε γε, quandoquidem. Ueber die
 Sache s. V, 4, 15. — στρατενομέ-
 νοις, allgemein, wie schon durch
 ὥς ἔοικε angezeigt ist. Der be-
 sondere Fall wird dann durch das
 bestätigende γοῦν eingeführt. —
 τοῦ πλήθους. Vergl. τῆς ἰσχύος V,
 4, 20 und τὸ πλήθος IV, 1, 19.
 9. ὃ ποτε φήσας. S. I, 4, 27. —
 τοσοῦτον, tantum (modo). — τοῖς
 — λέγουσιν, substantivisch: den
 Rednern. — ἔτι gehört zu μένον-
 τας στρατ.

10. ἐπιβουλευσομένων, passivisch.
 S. zu καταλύσεται I, 6, 9. — ὥς —
 οὔσαν. S. zu I, 4, 21. — τὰ οἴκοι,

das Leben zu Hause. — δοκεῖ.
 Vergl. zu V, 5, 43. — πανήγυριν,
 Festversammlung, entsprechend
 dem vorhergehenden ἐορτήν.

11. δεξιάν, Handschlag, d. i.
 hier: Vertragstreue. — ὧν ὑπέ-
 σχετο, IV, 6, 8. — ἀναπαύσεται.
 Hertlein verm. ἀναπνέσεται.
 — τίνων ποινὰς, poetisch, wofür nach-
 her διδόναι δίκην. — ἐν τῷ μέρει,
 meinerseits.

12. γίνονται· ἂν — ἀνέξεται.
 Das Erste ist dem Redner wohl
 eben so gewisz als das Zweite: aber
 ἀνέξεται wegen der folgenden
 futura, die ihm als Ausführung des
 Zweiten bereits vorschweben. —

κτῆσονται, ἀντὶ δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι ἐφηβήσουσι καὶ ἐπιγενήσονται· ὥστε οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ πάνν ἐν τάχει πάλιν ἡμῖν πράγματα παρέχειν δυνήσονται. τί δῆτα ἐγὼ Κναξά-¹³ ρην ἐκέλευσα λόγον ἐμβαλεῖν περὶ καταλύσεως τῆς στρατιᾶς; εὐ ἴστε ὅτι φοβούμενος τὸ μέλλον. ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας, οἷς ἡμεῖς, εἰ ὥδε στρατευσόμεθα, οὐ δυνήσομεθα μάχεσθαι. προσέροχεται μὲν γὰρ δήπου χειμῶν, στέγαι δὲ εἰ¹⁴ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς εἰσιν, ἀλλὰ μὰ Δί' οὐχ ἵπποις οὐδὲ θεράπουσιν οὐδὲ τῷ δῆμῳ τῶν στρατιωτῶν, ὧν ἄνευ ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα στρατεῦσθαι· τὰ δ' ἐπιτήδεια ὅπου μὲν ἡμεῖς ἐληλύθαμεν ὑφ' ἡμῶν ἀνήλωται· ὅποι δὲ μὴ ἀφίγμεθα, δια τὸ ἡμᾶς φοβεῖσθαι ἀνακεκομισμένοι εἰσιν εἰς ἐρύματα, ὥστε αὐτοὶ μὲν ἔχειν, ἡμᾶς δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. τίς οὖν οὕτως ἀγαθὸς ἢ τίς οὕτως ἰσχυρός, ὃς λιμῷ καὶ δίψει δύ-¹⁵ ναιτ' ἂν μαχόμενος στρατεῦσθαι; εἰ μὲν οὖν οὕτω στρατευσό-¹⁶ μεθα, ἐγὼ μὲν φημι χρῆναι ἐκόντας ἡμᾶς καταλῦσαι τὴν στρατιὰν μᾶλλον ἢ ἄκοντας ὑπὸ ἀμνηχανίας ἐξελαθῆναι. εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεῦσθαι, τὸδ' ἐγὼ φημι χρῆναι ποιεῖν, ὡς τάχιστα πειραῖσθαι τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν ὡς πλείστα παραιρεῖν, ἡμῖν δ' αὐτοῖς ὡς πλείστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι· ἐὰν γὰρ ταῦτα γένηται, τὰ μὲν ἐπιτήδεια πλείω ἔξουσιν ὁπότεροι ἂν πλείω δύνωνται λαβόντες ἀποτίθασθαι, πολιορκήσονται δὲ ὁπό-¹⁶ τεροι ἂν ἦττους ὦσι. νῦν δ' οὐδὲν διαφέρομεν τῶν ἐν τῷ¹⁶ πελάγει πλεόντων· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλέουσι μὲν αἰεὶ, τὸ δὲ πεπλευσμένον οὐδὲν οἰκειότερον τοῦ ἀπλεύστου καταλείπουσιν. ἐὰν δὲ φρούρια ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις

ἕτεροι ist bei ἐπιγενήσονται noch einmal zu denken. — πάνν ἐν τάχει = πάνν ταχέως.

13. φοβούμενος, näml. ἐκέλευσα λόγον u. s. w. — ὥδε, s. o., wie bisher. Ebenso οὕτω §. 15.

14. ὧν ἄνευ, seltenere Stellung statt ἄνευ ὧν. Ebenso Hellen. VII, 1, 3. Kr. 68, 4, 1. — ὅπου. S. V, 1, 24 zu πον. — Aus ὅποι ergänze als Subject zu ἀνακεκομισμένοι εἰσιν die Einwohner. Object ist τὰ ἐπιτήδεια. — αὐτοὶ attrahirt vom Subject von ἀνακεκ. εἰσιν. S. zu §. 8. Vergl. zu Hell. II, 1, 26: ἀπέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ

νῦν στρατηγεῖν, οὐκ ἐκείνον. — ὃς = ὥστε, wie ἦτις III, 3, 50. S. Kr. 51, 13, 10.

15. ἐξελαθῆναι, aus dem Assyrischen Lande. — ἐκείνων, abhängig von τῶν ὀχυρῶν. Ebenso Hell. VII, 1, 13: τῶν ἐκείνων δοῦλων. Unten VII, 4, 13: τῶν ἐναντῶν. Kr. 47, 9, 8. — ἡμῖν δ' αὐτοῖς — ποιεῖσθαι, d. h. solche, die uns noch mehr und besseren Schutz gewähren als die dem Feinde weggenommenen. — ἀποτίθασθαι, aufspeichern. — πολιορκήσονται. S. I, 6, 9 zu καταλύσεται. Wegen der Bedeutung zu I, 5, 2. Hell. V, 1, 2.

- 17 ἄλλοτριώσει τὴν χώραν, ἡμῖν δ' ὑπ' εὐδίαν μᾶλλον πάντ' ἔσται.
ὃ δ' ἴσως ἂν τινες ὑμῶν φοβηθεῖεν, εἰ δεήσει πόρρω τῆς ἑαυ-
τῶν φρουρεῖν, μηδὲν τοῦτο ὀκνήσητε. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπιείκως
καὶ ὥς οἰκοθεν ἀποδημοῦμεν, φρουρήσειν ὑμῖν ἀναδεχόμεθα
τὰ ἐγγύτατα χωρία τῶν πολεμίων, ὑμεῖς δὲ τὰ πρόσσορα ὑμῖν
- 18 αὐτοῖς τῆς Ἀσσυρίας ἐκεῖνα κτᾶσθε καὶ ἐργάζεσθε. ἐὰν γὰρ
ἡμεῖς τὰ πλησίον αὐτῶν φρουροῦντες δυνώμεθα σώζεσθαι, ἐν
πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ ἔσεσθε οἱ τὰ πρόσω αὐτῶν ἔχοντες· οὐ γὰρ,
οἶμαι, δυνήσονται τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν κακῶν ὄντων ἀμελοῦντες
τοῖς πρόσω ὑμῖν ἐπιβουλεύειν.
- 19 Ὡς δὲ ταῦτ' ἐρρήθη, οἱ τε ἄλλοι πάντες ἀνιστάμενοι συμ-
προθυμήσεσθαι ταῦτ' ἔφασαν καὶ Κναξάρης. Γαδάτας δὲ καὶ
Γωβρύας καὶ τεῖχος ἐκάτερος αὐτῶν, ἣν ἐπιτρέψωσιν οἱ σύμ-
μαχοι, τειχίσασθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμά-
χοις ὑπάρχειν. ὁ οὖν Κῦρος ἐπεὶ πάντας ἐώρα προθύμους
- 20 ὄντας πράττειν ὅσα ἔλεξε, τέλος εἶπεν, Εἰ τοίνυν περαίνειν
βουλόμεθα ὅσα φαιμὲν χρῆναι ποιεῖν, ὥς τάχιστ' ἂν δέοι γε-
νέσθαι μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων τεῖχη,
- 21 τέκτονας δὲ εἰς τὸ ἡμῖν ὄχυρά πυργοῦσθαι. ἐκ τούτου ὑπέ-
σχετο ὁ μὲν Κναξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν,
ἄλλην δὲ Γαδάτας καὶ Γωβρύας, ἄλλην δὲ Τιγράνης· αὐτὸς
- 22 δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειράσεσθαι ποιήσασθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ'
ἔδοξεν, ἐπορίζοντο μὲν μηχανοποιοῦς, παρεσκευάζοντο δὲ ἔκα-
στοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει· ἄνδρας δ' ἐπέστησαν, οἳ ἐδό-
κουν ἐπιτηδειότατοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν.

16. ὑπ' εὐδίαν. Der Ausdruck entspricht dem vorher gebrauchten Bilde. Gewöhnlicher wäre ἐν εὐδίᾳ: es liegt aber in ἔσται hier die Vorstellung des Sicherstreckens, der Ausdehnung.

17. φοβηθεῖεν, εἰ, ob nicht. Vergl. Eurip. Androm. 60: καὶ νῦν φέρονσά σοι νέους ἥνω λόγους φόβῳ μὲν, εἴ τις δεσποτῶν αἰσθήσεται. B. 139, 50. Kr. 65, 1, 9. — καὶ ὥς, auch so, so schon. — τῶν πολεμίων, abhängig von ἐγγύτατα. — ἐκεῖνα weist auf τὰ πρόσσορα kräftig zurück.

18. τῶν — ὄντων, Wortstellung wie VIII, 1, 38: τὰ ἐν τοῖς παρὰ-δεῖσιν θηρία τρεφόμενα. S. zu

Hellen. I, 1, 23: Λακεδαιμόνα γραμματα πεμφθέντα. Ages. I, 34.

19. συμπροθυμήσεσθαι mit ταῦτα. S. zu I, 3, 5. — τεῖχος, vorher (§. 16) φρουρία. — τειχίσασθαι, ohne ἂν. S. zu I, 5, 9. Hellen. V, 1, 32: ὃ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι τοὺς ὄρκους, ἐὰν μὴ ὀμνύωσι. Der Inf. aor. bezeichnet, dass die Sache schnell gethan sein soll.

20. γενέσθαι, geschafft werden. — τὸ καθαιρεῖν τὰ — τεῖχη, um τὰ ὄχυρά wegnehmen (καθαίρειν) zu können. Diese Stelle nöthigt also nicht zur Aenderung von καθαίρειν §. 15 in καθαιρεῖν. — μηχανὰς, Belagerungsmaschinen.

22. ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν, wie IV, 5, 15.

Κῦρος δ' ἐπεὶ ἔγνω, ὅτι διατριβὴ ἔσται ἀμφὶ ταῦτα, ἐκά- 23
θισε τὸ στράτευμα ἔνθα ᾤετο ὑγεινότερον εἶναι καὶ εὐπροσο-
δωτάτον ὅσα ἐδεῖ προσκομίζεσθαι, ὅσα τε ἐρυμνότητος προσε-
δεῖτο, ἐποιήσατο, ὥς ἐν ἀσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μένοντες εἶεν, εἴποτε
καὶ πρόσω τῇ ἰσχύϊ ἀποστρατοπεδεύοιτο. πρὸς δὲ τούτοις ἐρω- 24
τῶν οὖς ᾤετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν, ὁπόθεν ἂν ὥς πλεῖ-
στα ὠφελοῖτο τὸ στράτευμα, ἐξῆγεν ἀεὶ εἰς προνομίας, ἅμα μὲν
ὅπως ὅτι πλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια, ἅμα δ'
ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνοιεν καὶ ἰσχύοιεν διαπονούμενοι ταῖς πο-
ρείαις, ἅμα δ' ὅπως ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ὑπομιμνή-
σκοντο. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν.

Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἀλίσκόμενοι ταῦτ' 25
ἔλεγον, ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἰχοῖτο ἐπὶ Λυδίας, πολλὰ τάλαντα χρυ-
σίον καὶ ἀργυρίου ἄγων καὶ ἄλλα κτήματα καὶ κόσμον παντο-
δαπόν. ὁ μὲν οὖν ὄχλος τῶν στρατιωτῶν ἔλεγεν, ὥς ὑπεκτί- 26
θοῖτο ἤδη τὰ χρήματα φοβούμενος· ὁ δὲ Κῦρος γιγνώσκων,
ὅτι οἰχοῖτο συστήσων εἰ τι δύναίτο ἀντίπαλον ἑαυτῷ, ἀντιπαρε-
σκευάζετο ἐρρωμένως, ὥς μάχης ἔτι δεῆσον· ὥστ' ἐξεπίμπλη
μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἵππικόν, τοὺς μὲν ἐκ τῶν αἰχμαλώτων,
τοὺς δὲ τινὰς καὶ παρὰ τῶν φίλων λαμβάνων ἵππους· ταῦτα
γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο καὶ ἀπεωθεῖτο οὐδέν, οὔτε εἰ τις
ὄπλον διδοίη καλὸν οὔτ' εἰ τις ἵππον· κατεσκευάζετο δὲ καὶ 27
ἄρματα ἐκ τε τῶν αἰχμαλώτων ἁρμάτων καὶ ἄλλοθεν ὁπόθεν
ἐδύνατο. καὶ τὴν μὲν Τρωικὴν διφρεῖαν πρόσθεν οὔσαν καὶ
τὴν Κυρηναίων ἔτι καὶ νῦν οὔσαν ἁρματηλασίαν κατέλυσεν·
τὸν γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μηδίᾳ καὶ Συρίᾳ καὶ
Ἀραβίᾳ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς ἅρμασιν οὕτως ἐχρῶντο,

23. διατριβὴ ἔσται, längere Zeit vergehen werde. — ἐνθα — εὐπροσόδωτάτον. Vergl. III, 2, 11. — προσκομίζεσθαι hängt ab von εὐπροσod. — ἐποιήσατο, ὥς, liess er so herstellen, dasz —, οἱ — μένοντες, näml. ἐν τοῖς ὄχλοις. — ἀεὶ jedesmal. — τῇ ἰσχύϊ, Dativ wie μορῶ V, 4, 20. ἰσχύς ist das Hauptcorps wie V, 4, 20.

24. ἐν ταῖς ἀγωγαῖς, auf den zum Herbeischaffen von Lebensmitteln zu machenden Märschen.

25. Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ — ἔλεγον, aus Bab. meldeten die —.

26. ὑπεκτίθοιτο, auf die Seite, in Sicherheit bringe. — ὥς — δεῆσον. S. zu I, 6, 12. — ὥστ', daher.

27. τὴν Τρωικὴν διφρεῖαν — καὶ τὴν Κυρηναίων. Den Wagen, wie er zur Zeit des Trojanischen Kriegs war und wie ihn die Kyrenäer noch jetzt hatten, die erstern als Zweigespann, die letzteren als Viergespann, beide mit einem besonderen Wagenlenker, wozu man die tüchtigsten Leute verwendete, die man so dem Kampfe selbst entzog.

- 28 ὥσπερ νῦν οἱ Κυρηναῖοι. ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς εἶναι τῆς δυνάμεως, ὄντων τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἄρμασι, τοῦτο ἐν ἀκροβολιστῶν μέρει εἶναι καὶ εἰς τὸ κρατεῖν οὐδὲν μέγα συμβάλλεσθαι. ἄρματα γὰρ τριακόσια τοὺς μὲν μαχομένους παρέχεται τριακοσίους, ἵπποις δ' οὗτοι χρῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίοχοι δ' αὐτοῖς εἰσι μὲν ὥς εἰκὸς οἷς μάλιστα πιστεύουσιν, οἱ βέλτιστοι· ἄλλοι δ' εἰς τριακόσιοι
- 29 οὗτοι, οἳ οὐδ' ὅτιοῦν τοὺς πολεμίους βλέπτουσι. ταύτην μὲν οὖν τὴν διφρεῖαν κατέλυσεν· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατεσκευάσατο ἄρματα τροχοῖς τε ἰσχυροῖς, ὥς μὴ φαιδῶς συντριβῆται, ἄξοσί τε μακροῖς· ἦττον γὰρ ἀνατρέπεται πάντα τὰ πλατέα· τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνίοχοις ἐποίησεν ὥσπερ πύργον ἰσχυρῶν ξύλων· ὕψος δὲ τούτων ἐστὶ μέχρι τῶν ἀγκῶνων, ὥς δύνωνται ἡνιοχεῖσθαι οἱ ἵπποι ὑπὲρ τῶν δίφρων· τοὺς δ' ἡνίοχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. προσέ-
- 30 θηκε δὲ καὶ δρέπανα σιδηρᾷ ὥς διπλήνῃ πρὸς τοὺς ἄξονας ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῶν τροχῶν καὶ ἄλλα κάτω ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς τὴν γῆν βλέποντα, ὥς ἐμβαλόντων εἰς τοὺς ἐναντίους τοῖς ἄρμασιν. ὥς δὲ τότε Κῦρος ταῦτα κατεσκευάσεν, οὕτως ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄρμασι χρῶνται οἱ ἐν τῇ βασιλείᾳ χώρᾳ. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ
- 31 κάμηλοι πολλοὶ παρὰ τε τῶν φίλων συνειλεγμένοι καὶ αἱ αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμένοι. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω συνεπεραίνετο.
- Βουλόμενος δὲ κατάσκοπόν τινα πέμψαι ἐπὶ Λυδίας καὶ μαθεῖν, ὃ τι πράττοι ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐτῷ ἐπιτήδειος εἶναι

28. κράτιστον, der tüchtigste Theil. — εἰκὸς näml. ἐστίν. — ἐν — μέρει εἶναι, die Rolle von Fernschützen zu spielen, die nie handgemein werden. — μέγα, magnum momentum. Vergl. I, 2, 8.

29. τούτου auf ein in τὴν διφρεῖαν liegendes τὸ διφρεῦν bezogen. — ὥς μὴ — συντριβῆται. Ueber den Conj. Präs. s. zu I, 4, 2. — ὕψος — ἐστὶ, noch zu Xenoph. Zeit. — πάντα, wofür VI, 2, 17 τὰ ὑπερέχοντα ἅπαντα. Dieser, soweit er sichtbar war, gepanzerte Mann stand allein auf dem Wagen; denn es kam nur darauf an, den Wagen als zerstörendes Werkzeug unter die Feinde zu treiben.

30. προσέθηκε, insofern als er die Sichelwagen bei den Persern

zuerst einführte. — ὥς bezieht sich auf die in διπλήνῃ liegende Zahl. So auch κατὸν ὥς ἐξαπλήνῃ Anab. V, 4, 12. Vergl. auch τῷ σταναμάτι ὥς ἀνδρομήκει Hellen. III, 2, 3. — πρὸς τοὺς ἄξονας. Vergl. Anab. I, 8, 10: πρὸ δὲ αὐτῶν ἄρματα διαλέποντα συγνὸν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δρεπανήφορα λεγόμενα, εἶχον δὲ τὰ δρέπανα ἐν τῶν ἄξόνων εἰς πλάγιον ἀποτεταμένα καὶ ὑπὸ τοῖς δίφροις εἰς γῆν βλέποντα, ὥς διακόπτειν ὅτῳ ἐντύχοιεν. Vgl. noch über die Sichelwagen unten VI, 2, 17. — ὥς ἐμβαλόντων, näml. τῶν ἡνίοχων. Ueber ὥς mit einem absoluten Casus s. zu I, 4, 21, über das Fehlen des Subjects zu III, 3, 54.

31. Βουλόμενος —, ἔδοξεν αὐ-

Ἀράσπας ἔλθειν ἐπὶ τοῦτο, ὁ φυλάττων τὴν γυναῖκα τὴν καλήν. συνεβεβήκει δὲ τῷ Ἀράσπᾳ τοιάδε. ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς ἠναγκάσθη προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ συνουσίας. 32 ἡ δὲ ἀπέφησε μὲν καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ καίπερ ἀπόντι· ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς· οὐ μέντοι κατηγόρησε τοῦ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ὁκνοῦσα συμβαλεῖν φίλους ἀνδρας. ἐπεὶ δὲ ὁ 33 Ἀράσπας δοκῶν ὑπηρετήσῃν τῷ τυχεῖν ἃ ἠβούλετο ἠπειλήσῃ τῇ γυναικί, ὅτι, εἰ μὴ βούλοιτο ἐκοῦσα, ἄκουσα ποιήσοι ταῦτα, ἐκ τούτου ἡ γυνή, ὥς ἔδαισε τὴν βίαν, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνούχον πρὸς τὸν Κῦρον καὶ κελεύει λέξαι πάντα. ὁ δὲ ὥς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος 34 φάσκοντι εἶναι, πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνούχῳ καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ εἰ δύναίτο, οὐκ ἔφη κωλύειν. ἔλθων δὲ ὁ Ἀρτάβαζος πρὸς 35 τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτόν, παρακαταθήκην ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτοῦ λέγων ἀδικίαν τε καὶ ἀκράτειαν, ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν δακρύειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δὲ ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τῷ φόβῳ, μὴ τι καὶ πάθοι ὑπὸ Κῦρου.

Ὁ οὖν Κῦρος καταμαθὼν ταῦτα ἐκάλεσεν αὐτὸν καὶ μόνος 36 μόνῳ ἔλεξεν, Ὅρῳ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. παῦσαι οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεοὺς τε ἀκούω ἔρωτος ἡττᾶσθαι, ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα

τῷ. S. zu IV, 2, 3. — δὲ nach συνεβεβήκει ist explicativ und führt die Erzählung ein, wie Kyros darauf gekommen, gerade den Araspas als Kundschafter nach Lydien zu senden. — ἠναγκάσθη, näml. durch die Gewalt der Liebe. Vgl. V, 1, 9. — προσενεγκεῖν λόγους, einen Antrag zu machen.

32. συμβαλεῖν, in Streit zu bringen.

33. ὑπηρετήσῃν τῷ, es werde dazu beitragen zu —. — ἃ, konnte auch ὧν heißen. — τὸν εὐνούχον. Vergl. τοὺς ἵππους V, 5, 37.

34. ἐπὶ τῷ κρείττονι — εἶναι. S. V, 1, 17.

35. ἀσέβειάν τε αὐτοῦ λέγων, indem er sagte, es sei von ihm

eine Gewissenlosigkeit u. s. w. — καταδύεσθαι. S. zu V, 5, 9. — ὑπὸ τῆς αἰσχύνης. Vergl. ὑπὸ τῆς ἡδονῆς I, 4, 15.

36. μόνος μόνῳ. Vergl. Terent. Eun. III, 5, 31: maneo solus cum sola. Häufiger aber im Griechischen und zwar immer so, dass der oblique Casus nachsteht. Soph. Aj. 467: ξυμπεισὼν μόνος μόνους, wo Lobeck nachzusehen. — παῦσαι οὖν. Die Folgerungspartikel erklärt sich daraus, dass der Redende die gleich folgende Begründung bereits im Sinne hat. Kyros will den Araspas vor Allem beruhigen. — τούτων, τοῦ φόβου καὶ τῆς αἰσχύνης. — θεοὺς — ἔρωτος ἡττᾶσθαι, nach griechischer Vorstellung. — ἀνθρώπους — οἷα πεπόνθαι. Ueber die Attraction s. zu I, 1, 6. — καὶ

- δοκοῦντας φρονίμους εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἐρωτος· καὶ αὐτὸς δ' ἐμαντοῦ κατέγων μὴ ἂν καρτερῆσαι, ὥστε συνῶν
 37 καλοῖς ἀμελεῖν αὐτῶν. καὶ σοὶ δὲ τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ αἰτιὸς εἰμι· ἐγὼ γὰρ σε συγκαθεῖρξα τούτῳ τῷ ἀμάχῳ πράγματι. καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἶπεν· Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὅμοιος εἰ οἴόσπερ καὶ τᾶλλα, πρὸς τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἀμαρτημάτων· ἐμὲ δέ, ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι ἀνθρωποι καταδύνουσι τῷ ἄχει. ὥς γὰρ ὁ Θροῦς διῆλθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφῆδονταί μοι, οἱ δὲ φίλοι προσ-
 38 ἰόντες συμβουλευόουσιν ἐκποδῶν ἔχειν ἐμαντόν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὥς ἡδικηκός ἐμοῦ μεγάλα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Εὖ τοίνυν ἴσθι, ὦ Ἀράσπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἷός τ' εἰ ἐμοὶ τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι καὶ τοὺς συμμάχους μεγάλα ὠφελῆσαι. Εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅ τι ἐγὼ σοὶ ἐν καιρῷ ἂν γε-
 39 νοίμην. Εἰ τοίνυν, ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέ-
 40 λους εἰς τοὺς πολεμίους ἐλθεῖν, οἶομαι ἂν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ἐργαγε καὶ μὰ Δι', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὥς σὲ πεφευγὼς λόγον ἂν παρέχοιμι. Ἐλ-
 40 θοις ἂν τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν πάντα εἰδὼς τὰ τῶν πολεμίων· οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βουλευμάτων κοινωνὸν ἂν σε ποιοῖντο διὰ τὸ πιστεύειν, ὥστε μηδὲ ἐν σε λεληθῆναι ὧν βουλόμεθα εἰδέναι. Ὡς πορευσομένου, ἔφη, ἤδη νυνὶ καὶ γὰρ τοῦτο

μάλα wie I, 3, 10. — αὐτὸς — καρτερῆσαι, ich selbst traute mir nicht zu, dass ich die Kraft haben würde. Vergl. Thuk. III, 45, 1: οὐδεὶς πω κατα-
 γνοὺς ἑαυτοῦ μὴ περιέσεσθαι τῷ ἐπιβουλευματι ἦλθεν ἐς τὸ δεινόν. — ἀμελεῖν αὐτῶν, für sie gleichgültig zu bleiben. — καὶ σοὶ δέ, mit dem vorhergehenden καὶ αὐ-
 τὸς correspondirend, insofern in den folgenden Worten zugleich der Sinn liegt: auch dir hätte ich diese Kraft nicht zumuthen sollen. — πράγματι. Auch sonst von Men-
 schen, wie Aristoph. Eccl. 441: Γυναικα δ' εἶναι πράγμ' ἔφη νοβυστικὸν καὶ χρηματοποιόν.

37. Ueber καὶ ταῦτα — καὶ τᾶλλα s. zu I, 5, 1. — καὶ vor οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι. hat den Sinn: zwar bin ich meiner Besorgnis in Betreff deiner nun ledig, aber auch d.

a. Menschen u. s. w. — ἐκποδῶν ἔχειν ἐμαντόν, mich aus dem Staube zu machen. — πάθω — ὥς ἡδικηκός ἐμοῦ, bei gleichem Subject. S. zu I, 4, 2; über ὥς zu I, 4, 21.

38. Εἰ γὰρ γένοιτο, — ὅ τι. Möchte sich doch etwas ereignen (es etwas geben), worin. — ἐν καιρῷ. S. zu V, 1, 17.

39. λόγον — παρέχοιμι, in sermone venire, besprochen werde, daher mit ὑπό.

40. Ἐλθοις, zurückkommen, wie IV, 5, 31. — Ὡς πορευσομένου, näml. ἐμοῦ. S. zu I, 4, 18. Dieses ὥς mit dem absol. Gen. ist nach I, 6, 11 zu ergänzen. Die Auslassung ist ungewöhnlich. Schneider vergleicht Plat. Charm. 176: Ὡς ἀκολουθήσοντος καὶ μὴ ἀπολειψομένου. Βιάσει ἄρα, ἣν δ' ἐγώ

ἴσως ἐν τῶν πιστῶν ἔσται τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σοῦ μελλήσαντά
 τι παθεῖν ἐκπεφενγέναι. Ἡ καὶ δυνήσῃ ἀπολιπεῖν, ἔφη, τὴν 41
 καλὴν Πάνθειαν; Δύο γάρ, ἔφη, ὦ Κύρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς.
 νῦν τοῦτο πεφιλοσόφηκα μετὰ τοῦ ἀδίκου σοφιστοῦ τοῦ Ἑρω-
 τος. οὐ γὰρ δὴ μία γε οὖσα ἅμα ἀγαθὴ τέ ἐστὶ καὶ κακὴ,
 οὐδ' ἅμα καλῶν τε καὶ αἰσχυρῶν ἔργων ἐρᾷ καὶ ταῦτά ἅμα
 βούλεται τε καὶ οὐ βούλεται πράττειν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι δύο
 ἐστὸν ψυχά, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ καλὰ πράττεται,
 ὅταν δὲ ἡ πονηρά, τὰ αἰσχυρὰ ἐπιχειρεῖται. νῦν δὲ ὥς σὲ σύμ-
 μαχον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ ἀγαθὴ καὶ πάννυ πολὺ. Εἰ τοίνυν καὶ 42
 σοὶ δοκεῖ πορευέσθαι, ἔφη ὁ Κύρος, ὧδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κά-
 κείνοις πιστότερος ᾖς· ἐξάγγελλέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν,
 οὕτω τε ἐξάγγελλε, ὥς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σοῦ λεγόμενα ἐμ-
 ποδῶν μάλιστα ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν. εἴη δ' ἂν ἐμ-
 ποδῶν, εἰ ἡμᾶς φαιῖς παρασκευάζεσθαι ἐμβαλεῖν πον τῆς ἐκεί-
 νων χώρας· ταῦτα γὰρ ἀκούοντες ἦττον ἂν παντὶ σθένει
 ἀθροίζονται, ἕκαστός τις φοβούμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. καὶ 43
 μένε, ἔφη, παρ' ἐκείνοις ὅτι πλείστον χρόνον. ἃ γὰρ ἂν ποιῶ-
 σιν, ὅταν ἐγγύτατα ἡμῶν ᾖσι, ταῦτα μάλιστα καιρὸς ἡμῖν εἰ-
 δέναι ἔσται. συμβούλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπῃ ἂν

—; Ὡς βιασόμενον, ἔφη. — ἐν τῶν
 πιστῶν, ein Umstand, der es (was
 ich vorgebe) glaubhaft macht.

41. γάρ. S. zu I, 4, 12. Die
 Ansicht von den zwei Seelen, oder
 von der Doppelnatur der mensch-
 lichen Seele findet sich auch bei
 Platon und bei Aristoteles. Plat. Leg.
 X, p. 896 D: ψυχὴν — μίαν ἢ
 πλείους; δυοῖν μὲν γέ πον ἔλαττον
 μηδὲν τιδῶμεν, τῆς τε εὐεργετικῆς
 καὶ τῆς τάναντία δυναμένης ἐξερ-
 γάζεσθαι. Phaedr. p. 237 D: ἡ-
 μῶν ἐν ἑκάστῳ δύο τινεῖς ἐστὸν ἰδέα
 ἄρχοντε καὶ ἄρχοντε, οἷν ἐπόμεθα
 ἢ ἂν ἄρχον, ἢ μὲν ἔμφυτος οὖσα
 ἐπιθυμία ἡδονῶν, ἄλλη δὲ ἐπικτη-
 τος δόξα ἐφιμεμένη τοῦ ἀριστοῦ.
 Aristot. Polit. VII, 15 extr.: τῆς
 ψυχῆς ὁρώμεν δύο μέρη, τό τε ἄλο-
 γον καὶ τὸ λόγον ἔχον, womit zu
 vergl. Plat. Polit. IV, p. 439 D:
 τὸ μὲν, ὃ λογίζεται, λογιστικὸν προσ-
 αγορεύοντες τῆς ψυχῆς, τὸ δὲ —
 ἀλογιστικὸν τε καὶ ἐπιθυμητικόν.

Vergl. auch Xen. Memor. I, 2, 23.

— σοφιστοῦ. So wird der Ἑρως
 auch Plat. Symp. p. 203 D ge-
 nannt. Mit ihm, der ihn zu dem
 Vergehen gegen Kyros verleitet
 hat, gewissermaßen durch seine
 Mitwirkung hat Araspe die Er-
 kenntnis von den beiden Seelen
 gewonnen.

42. πιστότερος, mehr Vertrauen
 einflößest. S. zu Ages. III, 2. —
 τὸ παρ' ἡμῶν. Ueber die Attrac-
 tion s. zu I, 3, 4. — ὥς ἂν — μά-
 λιστ' ἂν. S. zu I, 6, 13. — ἐμ-
 ποδῶν — ὧν = ἐμποδῶν τούτων, ἃ.
 — τῆς — χώρας, von πον abhän-
 gig. — ἕκαστός τις φοβούμενος,
 partitive Apposition wie Hellen. II,
 1, 4: ἐροῖσιν πάντες ὅσοι εἶχον
 τοὺς καλάμους, αἰεὶ ὁ ἀκούων δε-
 διώς, μὴ ὀφθελὴ ἔχων. II, 2, 3.
 Oekon. VII, 28: τὸ ζεύγος ὠφελι-
 μώτερον ἐαυτῷ γίγνεται, ἃ τὸ ἑτε-
 ρον ἐλλείπεται τὸ ἑτερον δυνάμενον.
 Vergl. oben zu I, 1, 1.

δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὺ ἀπέλθῃς εἰδέναι δοκῶν
τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον οὕτω τετάχθαι αὐτοῖς· μετατά-
44 ττεσθαι γὰρ ὀκνήσουσι, καὶ ἦν πῃ ἄλλη μετατάττονται, ἐξ ὑπο-
βῶν τοὺς πιστοτάτους θεράποντας καὶ εἰπὼν πρὸς τινὰς ἂ
ᾤετο συμφέρειν τῷ πράγματι ᾤχετο.

45 Ἡ δὲ Πάνθεια ὡς ᾔσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσπαν, πέμ-
ψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἶπε· Μὴ λυποῦ, ὦ Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας
οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους· ἦν γὰρ ἐμὲ ἐάσης πέμψαι πρὸς τὸν
ἐμὸν ἄνδρα, ἐγὼ σοι ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺν Ἀράσπου πιστό-
τερον φίλον· καὶ δύναμιν δὲ οἶδ' ὅτι ὀπόσῃν ἂν δύνῃται
ἔχων παρέσται σοι. καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τοῦ νῦν βασιλεύ-
οντος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχειρήσέ
ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων· ὑβριστὴν
οὖν νομίζων αὐτὸν εὖ οἶδ' ὅτι ἄσμενος ἂν πρὸς ἄνδρα, οἷος
46 σὺ εἶ, ἀπαλλαγείῃ. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐκέλευε πέμπειν
πρὸς τὸν ἄνδρα· ἡ δ' ἐπεμψεν. ὡς δ' ἔγνων ὁ Ἀβραδάτας
τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς σύμβολα, καὶ τᾶλλα δὲ ᾔσθετο ὡς εἶχεν,
ἄσμενος πορεύεται πρὸς τὸν Κῦρον ἵππους ἔχων ἀμφὶ τοὺς
χιλίους. ὡς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμπει
πρὸς τὸν Κῦρον εἰπὼν, ὅς ἦν. ὁ δὲ Κῦρος εὐθύς ἄγειν κε-
47 λεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναικα. ὡς δ' εἰδέτην ἀλλήλους ἡ
γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτας, ἡσπάζοντο ἀλλήλους ὡς εἰκὸς ἐκ δυσελ-
πίστων. ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ Πάνθεια τοῦ Κύρου τὴν ὀσιό-
τητα καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοικίσιον.
ὁ δὲ Ἀβραδάτας ἀκούσας εἶπε· Τί ἂν οὖν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάν-
θεια, χάριν Κύρῳ ὑπὲρ τε σοῦ καὶ ἐμαντοῦ ἀποδοίην; Τί δὲ
ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ πειρώμενος ὁμοίος εἶναι περὶ ἐκείνου,
οἷόςπερ ἐκείνος περὶ σέ;

43. οὕτω τετάχθαι, so aufge-
stellt zu bleiben. — ἄλλη μετα-
τάττονται, durch Umstellung
in eine andere Stellung kom-
men. Vergl. μεταγινώσκειν V, 5,
40. — ταράσσονται. passivisch. S. zu
καταλύσεται I, 6, 9.

45. εἶπε, liess sagen. — καὶ
γὰρ ὁ μὲν πατὴρ—. ὁ δὲ—: denn
der Vater — war zwar —;
aber—. S. zu V, 1, 6 u. II, 2, 5.
— καὶ vor ἐπεχείρησε, sogar, d. i.

nicht bloß nicht Freund wie sein
Vater, sondern sogar. — τὸν ἄν-
δρα, meinen Gemahl wie I,
3, 13.

46. ἐκέλευε, imperf. wie III, 3,
40. — ἵππους, wie I, 4, 17. — ἀμ-
φὶ τοῖς. S. zu τὰ πεντήκοντα I,
2, 13.

47. ἐκ δυσελπίστων, ex inspe-
rato. Vergl. III, 1, 40: ὥσπερ εἰ-
κὸς ἐκ συναλλαγῆς, 41: ὥσπερ εἰ-
κὸς ἐκ τοιούτων.

Ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβραδάτας 48
καὶ ὡς εἶδεν αὐτόν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς εἶπεν, Ἀνθ' ὧν σὺ
εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, οὐκ ἔχω, τί μείζον εἶπω ἢ ὅτι
φίλον σοι ἔμμαντόν δίδωμι καὶ θεράποντά καὶ σύμμαχον, καὶ
ὅσα ἂν ὀρώ σε σπουδάζοντα, συνεργὸς πειράσομαι γίνεσθαι
ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐγὼ δὲ δέχο- 49
μαι· καὶ νῦν μὲν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ δειπνεῖν·
αὐτίς δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεήσει σε σκηνοῦν σὺν τοῖς σοῖς τε
καὶ ἐμοῖς φίλοις.

Ἐκ τούτου ὁρῶν ὁ Ἀβραδάτας σπουδάζοντα τὸν Κῦρον 50
περὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα καὶ περὶ τοὺς τεθωρακισμένους
ἵππους τε καὶ ἱππείας, ἐπειρᾶτο συντελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν
ἄρματα ἐκ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ ἑαυτοῦ ὅμοια ἐκείνῳ· αὐτὸς δὲ
ὡς ἡγησόμενος αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἄρματος παρεσκευάζετο. συνεξέ- 51
ξατο δὲ τὸ ἑαυτοῦ ἄρμα τετράρρουμόν τε καὶ ἵππων ὀκτώ· τοὺς
δὲ ἵππους τοῦ ἄρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάζετο.

Ἀβραδάτας μὲν ταῦτα ἔπραττε. Κῦρος δὲ ἰδὼν τὸ τε- 52
τράρρουμον αὐτοῦ ἄρμα κατενόησεν, ὅτι οἷόν τε εἴη καὶ ὀκτάρ-
ρουμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτῶ ξεύγεσι βοῶν ἄρειν τῶν μηχανῶν
τὸ κατώτατον οἰκημα· ἦν δὲ τοῦτο τριώρουρον μάλιστα ἀπὸ
τῆς γῆς σὺν τοῖς τροχοῖς. τοιοῦτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκο- 53
λουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικουρία γενέσθαι τῇ
ἑαυτοῦ φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει.
ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλξεις·
ἀνεβίβαζε δ' ἐπὶ τὸν πύργον ἕκαστον ἄνδρας εἴκοσιν. ἐπεὶ 54
δὲ πάντα συνειστήκει αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, ἐλάμ-
βανε τοῦ ἀγωγίου πείραν· καὶ πολὺ ῥᾶον ἤγε τὰ ὀκτῶ ξεύγη

48. Ἀνθ' ὧν = Ἀντὶ τούτων, ἄ.
— ἡμᾶς, mir und meiner Gemah-
lin. — ὅσα ἂν. Vergl. zu ἐν ἣ δ'
ἀν I, 2, 12.

49. Ἐγὼ δέ. S. zu II, 4, 13. —
αὐτίς, ein andermal, später. —
σκηνοῦν, speisen.

50. εἰς τὰ, wie §. 46 ἀμφὶ τοὺς.
— ὅμοια ἐκείνῳ. S. zu ὁμοίαν ταῖς
δοῦλαις V, 1, 4. — ἐπὶ τοῦ, auf
seinem.

51. ἵππων ὀκτώ, gen. der Eigen-
schaft, d. i. mit vier Pf. bespannt.
— χαλκοῖς πᾶσι, die ganz von
Erz waren. Vergl. VIII, 2, 12.

52. ὥστε — ἄρειν, so dasz man
fortzog. — τὸ κατώτατον οἰκημα,
das unterste Stockwerk, und
somit den ganzen Ban, weil an
jenem die acht Deichseln befestigt
waren. Auf das Ganze geht auch
das folgende τοῦτο. Von diesen
fahrbaren Thürmen ist VII, 1, 34
weiter die Rede. — τριώρουρον,
drei Klaffern hoch. — μάλιστα,
ungefähr.

53. σὺν τάξει ἀκ. Vergl. zu V,
2, 13. — περιδρόμους, Gänge, auf
denen man um die Thürme herum
gehen konnte.

τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ξεῦρος. σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα ἦν ξεύγει· τοῦ δὲ πύργου, ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων, καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τούτων ἐρένετο ἕλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἐκάστῳ ξεύγει τὸ ἀγῶγιον. ὥς δ' ἔγνω εὐπορον οὔσαν τὴν ἀγωγὴν, παρεσκευάζετο ὥς ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι, νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν ἅμα σωτηρίαν τε καὶ δικαιοσύνην εἶναι καὶ εὐδαιμονίαν.

- 2 Ἦλθον δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα ἄγοντες καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ, ὅτι ὁ Ἰνδὸς ἐπιστέλλει τοιάδε. Ἐγώ, ὦ Κῦρε, ἡδομαι, ὅτι μοι ἐπήγγειλας ὧν ἐδέου, καὶ βούλομαι σοι ξένος εἶναι καὶ πέμπω σοι χρήματα· καὶ ἄλλων δέη, μεταπέμπων. ἐπέσταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν
2 ὅ τι ἂν σὺ κελεύῃς. ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε, Κελεύω τοῖνυν ὑμᾶς τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας ἐνθα κατεσκηνώκατε φυλάττειν τὰ χρήματα καὶ εἶναι ὅπως ὑμῖν ἡδιστον· τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν ἐς τοὺς πολεμίους ὥς παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ περὶ συμμαχίας, καὶ τὰ ἐκεῖ μαθόντες ὅ τι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὥς τάχιστα ἀπαγγεῖλατε ἐμοὶ τε καὶ τῷ Ἰνδῷ· καὶ ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἶδομαι τούτου ἢ

54. τὸ βάρος, seine, die ihm zugetheilte Last. — ἀμφὶ τὰ — τάλαντα, gegen 12 Centner. — ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς, durch Attraction für ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς (vergl. VIII, 4, 3) und das wieder kurz für ὥσπερ τὰ τραγικῆς σκηνῆς ξύλα (vergl. zu V, 1, 4), da das Holz (des Thurmes) eine Dicke hatte, wie sie das Holz einer tragischen Bühne hat. — ἕλαττον. S. II, 1, 6 zu πλεῖον.

55. δικαιοσύνην. Vergl. I, 6, 27. — εὐδαιμονίαν. Sieg über den Feind gehört zur Glückseligkeit. Vergl. VII, 1, 10 u. a.

2. Inhalt: Vom Indischen König kommen Gesandte mit Geld, von denen Kyros drei zum Feinde schickt, um dessen weitere Pläne zu erfahren. Unterdesz übt Kyros das Heer und rüstet eifrig zum Kriege. Die Nachricht, mit der die Indischen Gesandten zurück-

kommen, dass Krösos an der Spitze eines grossen Heeres alter und neuer Bundesgenossen heranrücken werde, erregt im Lager grosse Furcht, die aber Kyros durch seine Ansprache verscheucht und Chrysantas dann zu entschuldigen bemüht ist. Kyros mahnt, man müsse möglichst bald ausrücken, aber auf das Sorgfältigste ausgerüstet, und erinnert bis ins Einzelne an eine Menge von Bedürfnissen, die für einen so langen Marsch durch wüstes Land besorgt werden müssten.

1. Ἦλθον — παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ. S. III, 2, 27 ff. 3, 1. — ὧν ἐδέου. S. III, 2, 29. — τοῖς παρ' ἐμοῦ meinen Gesandten. So III, 2, 30: ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξει· τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν u. s. w. — ὅ τι, näml. ποιεῖν.

2. τοῖς μὲν ἄλλους. Ueber die partitive Apposition s. zu I, 1, 1. Eigentlich sollte man nachher τρεῖς

ὅτι χρήματα πάρεστε ἄγοντες. καὶ γὰρ οἱ μὲν δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ οἰοίπερ ὑμεῖς ἄνδρες πολλάνικαι καὶ τὰ βουλευόμενα καταμανθάνουσιν. οἱ μὲν δὴ Ἴνδοι ἡδέως 3 ἀκούσαντες καὶ ξενισθέντες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὑποσχόμενοι, ἢ μὴν μαθόντες ὅσα ἂν δύνωνται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων ἥξειν ὥς δυνατόν τάχιστα. 4

Ὁ δὲ Κύρος τὰ τε ἄλλα εἰς τὸν πόλεμον παρεσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὥς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν ἐπινοῶν πράττειν, ἐπεμελεῖτο δὲ οὐ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις, ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανοῦνται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἱππικώτατοι καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. ταῦτα ἐχειρράζετο ἐπὶ 5 τε τὰς θήρας ἐξάγων καὶ τιμῶν τοὺς κρατίστους ἕκαστα· καὶ τοὺς ἄρχοντας δέ, οὓς ἐώρα ἐπιμελομένους τούτου, ὅπως οἱ αὐτῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρώξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ τι δύναίτο. εἰ δέ ποτε θυ- 6 σίαν ποιοίτο καὶ εορτὴν ἄροι, καὶ ἐν ταύτῃ ὅσα πολέμου ἔνεκα μελετῶσιν ἄνθρωποι, πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει, καὶ ἅθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι. 7

Τῷ δὲ Κύρῳ σχεδὸν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν ὅσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι πλὴν τῶν μηχανῶν. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ἔκπλεον ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους, καὶ τὰ ἄρματα τὰ δρεπανηφόρα, ἃ τε αὐτὸς κατεσκευάζεν, ἔκπλεα ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν, ἃ τε Ἀβραδάτας ὁ Σούσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὅμοια τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἔκπλεα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ 8

— ἐλθόντας — μαθόντας — ἀπαγγέλλειν erwarten; doch ist der Uebergang zur zweiten Person des Imperativs leicht und häufig. — καὶ γὰρ, etenim. — δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι, die, als wären sie Ueberläufer, als Sklaven verkleidet, beim Feinde Aufnahme finden. S. §. 11. — οἰοίπερ ὑμεῖς. Vergl. Memor. II, 9, 3: πολλῷ ἥδιον ἐστὶ χαριζόμενον οἷῳ σοὶ ἀνδρὶ ἢ ἀπεχθόμενον ὠφελείῳ σοι. — τοιοῦτω ἀνδρὶ, οἷος σὺ εἶ. Hellen. II, 3, 25: τοῖς οἷοις ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν. B. 143. 16. K. 51, 10, Anm. 7. C. 600.

3. ἥξειν, wieder da sein zu wollen. Vergl. V, 3, 1.

4. τὰ τε ἄλλα — παρεσκευάζετο. Dem entspricht nachher ἐπεμελεῖτο δέ. Vergl. zu III, 3, 64. — ὧν ἔδοξε, nämlich ἐπιμελεῖσθαι.

5. οἱ αὐτῶν Subject, κράτιστοι — στρατιῶται Prädicat.

6. εἰ — ἄροι. S. zu I, 3, 10. — πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει. So II, 1, 22: ἀγῶνας — προεῖπε ἀπάντων. Vergl. I, 6, 18.

7. Πέρσαι, wie II, 1, 13. — τοὺς μυρίους — τὰ ἑκατόν. S. zu I, 2, 13.

τὰ Μηδικὰ δὲ ἄρματα ἐπεπείκει Κῦρος Κναζάρην εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωικῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἔκπλεα καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ τεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστην τοξόται. καὶ ὁ μὲν πλείστος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην, ὥς ἤδη παντελῶς κεκρατηκὼς καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων.

- 9 Ἐπεὶ δὲ οὕτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἰνδοὶ ἐκ τῶν πολεμίων, οὓς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ κατασκοπὴν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Κροῖστος μὲν ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ἡρημένος εἴη τῶν πολεμίων, δεδογμένον δ' εἴη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ τῇ δυνάμει ἕκαστον παρεῖναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν πάμπολλα, ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθουμένους οὓς δύναιτο καὶ δω-
10 ρουμένους οἷς δέοι, ἥδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν Θρακῶν μαχαιοφόρους, Αἰγυπτίους δὲ προσπλεῖν· καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας σὺν ἀσπίσι ποδῆρσι καὶ δόρασι μεγάλοις, οἰάπερ καὶ νῦν ἔχουσι, καὶ κοπίσι· προσέτι δὲ καὶ Κυπρίων στρατεύμα· παρεῖναι δ' ἤδη Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους καὶ Λυκάονας καὶ Παφλαγόνας καὶ Καπαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἰῶνας δὲ καὶ Αἰολέας καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας σὺν Κροίσῳ ἡναγκάσθαι ἔπεσθαι, πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ
11 εἰς Λακεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στρατεύμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, προῖέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς εἰς Θύμβραρα, ἐνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ὑπὸ βασιλείᾳ βαρβάρων τῶν κάτω, καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλλεται ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν δὲ τούτοις ταῦτα ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι·

8. ἐκ τῆς — Λιβυκῆς. S. VI, 1, 27, wo ἡ Κυρηναίων heiszt was hier Λιβυκή. — ὥς — ὄντα. S. zu I, 4, 21 und zu I, 6, 11: die Macht der Feinde nichts wäre.

9. Ἐπεὶ δέ. Hierzu folgt der Nachsatz erst §. 12. — διακειμένων, näml. αὐτῶν. S. zu III, 3, 54. — τελεῖν, zu verwenden.

10. Αἰγυπτίους. Mit dem Könige der Aegyptier Amasis, dem König von Assyrien Labynetos und mit den Lakedämoniern hatte Krösos auch nach Herod. I, 77 ein Offen-

sivbündniss geschlossen. — σὺν ἀσπίσι ποδῆρσι καὶ δόρασι. Mit diesen kommen die Aegypter auch in der Anab. I, 8, 9 vor. S. unten VII, 1, 33. — ἡναγκάσθαι. Denn Krösos hatte sie unterjocht. Herod. I, 26.

11. αὐτοὺς, per synesin, auf στρατεύμα gehend. — Θύμβραρα, Stadt am Paktolos in Lydien. — σύλλογος, Sammelplatz. — τῶν ὑπὸ βασιλείᾳ. S. zu I, 5, 3. — τῶν κάτω, der Bewohner von Vorderasien. — ἀγορὰν, Lebensmittel zum Verkauf. — σχεδὸν gehört zu

ἐπεμελείτο γὰρ καὶ τούτου ὁ Κῦρος, ὅπως ἀλίσκονται παρ' ὧν
ἐμελλε πεύσεσθαι τι· ἐπεμπε δὲ καὶ δούλοις ἐοικότας κατασκόπους
ὡς αὐτομόλους· ὡς οὖν ταῦτα ἤκουσεν ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν 12
φροντίδι ἐγένετο, ὥσπερ εἰκός, καὶ ἡσυχάτεροι ἢ ὡς εἰώθεσαν
διαφοίτων, φαιδροὶ τε οὐ πάνυ ἐφαίνοντο, ἐνυκλοῦντό τε καὶ
μεστὰ ἦν πάντα ἀλλήλους ἐρωτώντων περὶ τούτων καὶ δια-
λεγομένων.

Ὡς δὲ ἦσθετο ὁ Κῦρος φόβον διαθέοντα ἐν τῇ στρατιᾷ, 13
συγκαλεῖ τοὺς τε ἄρχοντας τῶν στρατευμάτων καὶ πάντας, ὁπό-
σων ἀθυμούντων ἐδόκει τις βλάβη γίνεσθαι καὶ προθυμουμέ-
νων ὠφέλεια. προσεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄλλος εἰ τις βού-
λοιο τῶν ὀλοφόρων προσίστασθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων,
μὴ κωλύειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγὼ τοίνυν ὑμᾶς συνεκάλεσα ἰδὼν τινας 14
ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάνυ ἐοικότας
πεφοβημένοις ἀνθρώποις. δοκεῖ γάρ μοι θαναμαστὸν εἶναι, εἰ
τις ὑμῶν, ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι συλλέγονται, δέδοικεν, ὅτι δὲ
ἡμεῖς πολὺν πλείους συνειλέγμεθα νῦν ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους,
πολὺ δὲ ἄμεινον σὺν θεοῖς παρεσκευάσμεθα νῦν ἢ πρόσθεν,
ταῦτα δὲ ὀρῶντες οὐ θαρρεῖτε. ὦ πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δῆτα 15
ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδοικότες, εἰ ἡγγελλόν τινες τὰ παρ'
ἡμῖν νῦν ὄντα ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσιόντα, καὶ πρῶτον
μὲν ἠκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ πρότερον νικήσαντες ἡμᾶς οὗτοι πά-
λιν ἔρχονται ἔχοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἦν τότε νίκην ἐκτίσαντο·
ἔπειτα δὲ οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τὰς
ἀκροβολίσσεις νῦν οὗτοι ἔρχονται καὶ ἄλλοι ὅμοιοι τούτοις πολ-

ταῦτά. — δούλοις ἐοικότας. S. zu §. 2.

12. ὡς οὖν ταῦτα. Hiermit wird der Vordersatz §. 9 noch einmal zusammengefasst, worauf dann erst der Nachsatz zum Ganzen folgt. Ebenso V, 1, 6. — ἡσυχάτεροι. S. zu V, 3, 55. Der Plural wie αὐτοὺς §. 11. — ἐνυκλοῦντο, tra- ten in Gruppen zusammen.

13. τοῖς ὑπηρέταις. S. zu II, 1, 21.

14. τοίνυν, also, wie oft andere Partikeln zu Anfang einer Rede, erklärt sich aus einem leicht zu ergänzenden Gedanken, hier wohl

aus dem, was sogleich folgt: ich sehe euch betroffen. — εἰ τις ὑμῶν — δέδοικεν, nicht ὅτι — δεδοίκατε, weil der Vorwurf der Furcht nicht positiv und nicht allgemein ausgesprochen werden soll (vergl. §. 21), nachher aber zu οὐ θαρρεῖτε ist ὅτι zu denken, weshalb auch οὐ, nicht μὴ. — ταῦτα δέ, epana- leptisch wie I, 6, 41. 43.

15. οἱ νῦν δεδοικότες, ihr, die ihr jetzt in Furcht seid. — οἱ τότε ἐκκόψαντες. S. III, 3, 60: die damals dem Plänkeln — ein gründliches Ende beref- teten.

- 16 λαπλάσιοι· ἔπειτα δὲ ὥσπερ οὗτοι ὀπλισάμενοι τοὺς πεζοὺς
τότ' ἐνίκων, νῦν οὕτω καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι
πρὸς τοὺς ἱππέας προσέρχονται, καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια
ἀποδοδοιμάκασιν, παλτὸν δὲ ἐν ἰσχυρὸν ἕκαστος λαβὼν προσ-
17 ελαύνειν διανενόηται ὥς ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ποιησόμενος· ἔτι
δὲ ἄρματα ἔρχεται, ἃ οὐχ οὕτως ἐστήξεται ὥσπερ πρόσθεν ἀπε-
στραμμένα ὥσπερ εἰς φυγὴν, ἀλλ' οἱ τε ἵπποι εἰσὶ κατατεθωρα-
κισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἄρμασιν, οἱ τε ἡνίοχοι ἐν πύργοις ἐσθᾶσι
ξύλινους τὰ ὑπερέχοντα ἅπαντα συνεστεγασμένοι θώραξι καὶ
κράνεσι, δρέπανά τε σιδηρὰ περὶ τοῖς ἄξοσι προσήρμονται, ὥς
18 ἐλῶντες καὶ οὗτοι εὐθύς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων· πρὸς
δ' ἔτι κάμηλοι εἰσὶν αὐτοῖς, ἐφ' ὧν προσελῶσιν, ὧν μίαν ἐκά-
στην ἑκατὸν ἵπποι οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες· ἔτι δὲ πύργους
προσίσαιν ἔχοντες, ἀφ' ὧν τοῖς μὲν ἑαυτῶν ἀρήξουσιν, ἡμᾶς
19 δὲ βάλλοντες κωλύσουσι τοῖς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι· εἰ δὴ
ταῦτα ἀπήγγελλέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν φο-
βούμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελλομένων ὑμῖν, ὅτι
Κροῖσος μὲν ἦρηται τῶν πολεμίων στρατηγός, ὃς τοσοῦτῳ Σύ-
ρων κακίων ἐγένετο, ὅσῳ Σύροι μὲν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον,
Κροῖσος δὲ ἰδὼν ἡττημένους ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις
20 φεύγων ὥχετο· ἔπειτα δὲ διαγγέλλεται δῆπον, ὅτι αὐτοὶ μὲν

16. ὥσπερ — ὀπλισάμενοι —, οὕτω καὶ οἱ ἱππεῖς, in eben derselben Bewaffnung in welcher diese — besiegen, — nun auch die Reiter. — παλτὸν ἔν. Vergl. VII, 1, 2: παλτῷ κράνειον ἐν ἑκαστος. — ἐκ χειρὸς, cominus.

17. ἐστήξεται, so auch Kyneg. X, 9, sonst nur die active Form ἐστήξω, wie τεθνήξω. — ἀπεστραμμένα ὥσπερ εἰς φυγὴν, zu verstehen aus III, 3, 60. — ἐν τοῖς ἄρμασι, wie VI, 4, 1: ὑπὸ τοῖς ἄρμασι. — τὰ ὑπερέχοντα. S. VI, 1, 29. — ὥς ἐλῶντες καὶ οὗτοι, auf οἱ ἡνίοχοι, als den Hauptbegriff, zurückgehend. S. VI, 1, 30.

18. οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἰδόντες· Ueber die Sache s. VII, 1, 27. — τοῖς — μάχεσθαι, mit denen, die mit uns auf gleichem Boden stehen, zu kämpfen.

19. οἱ νῦν φοβούμενοι, wie §. 15: οἱ νῦν δεδονόκτες. — ὁπότε, näml.

φοβείσθε, quandoquidem perterriti estis. — ἀπαγγελλομένων. S. zu σημεινθέντων I, 4, 18. — Κροῖσος μὲν. Dem entspricht ἔπειτα δὲ §. 20. — Σύρων, Assyrier. — ὅσῳ geht zwar in die Bedeutung von quatenus über, erklärt sich aber in Betreff seiner Correlation zu τοσοῦτῳ aus dem in den zwei folgenden Satzgliedern liegenden Vergleich, insofern ihr allgemeiner Sinn ist: als er (Krösos) sich bei dem Kampfe viel feiger als die Assyrier gezeigt hat. Ebenso Memor. I, 3, 13: τοῦτο τὸ θηρίον — τοσοῦτῳ δεινότερόν ἐστι τῶν φαλαγγίων, ὅσῳ ἐκεῖνα μὲν ἀψάμενα, τοῦτο δὲ οὐδ' ἀπτόμενον — ἐνίκησεν. Hell. II, 3, 29. Hier. X, 2. Vergl. unten VIII, 1, 4. Ueber die Sache s. IV, 1, 8, 2, 29. — μάχῃ ist nachdrücklich zu betonen.

20. δῆπον, ja doch, d. h. wie ihr aus der gemachten Meldung

οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ὑμῖν εἶναι μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθοῦνται, ὥς ἄμεινον μαχουμένους ὑπὲρ σφῶν ἢ αὐτοί. εἰ μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα φαῦλα, τούτους ἐγὼ φημι χρῆναι, ὧ ἄνδρες, ἀφεῖναι εἰς τοὺς ἐναντίους· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ἢ παρόντες ὠφελοῖεν.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέστη Χρυσάντας ὁ Πέρ- 21
σης καὶ ἔλεξεν ὧδε. ὦ Κῦρε, μὴ θαύμαζε, εἰ τινες ἐσθυροῦ-
πασαν ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων· οὐ γὰρ φοβηθέντες
οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέντες· ὥσπερ γε, ἔφη, εἰ τινων
βουλομένων τε καὶ οἰομένων ἤδη ἀριστήσκειν ἐξαγγελθείη τι
ἔργον, ὃ ἀνάγκη εἶναι πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, οὐδεὶς ἂν
οἶμαι ἡσθιέη ἀκούσας· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἤδη οἰόμενοι
πλουτήσκειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν, ὅτι ἐστὶ περίλοιπον ἔργον, ὃ δεῖ
ἐξεργάσασθαι, συνεσθυροπάσαμεν, οὐ φοβούμενοι, ἀλλὰ πε-
ποιήσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βουλόμενοι. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ οὐ 22
περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιούμεθα, ὅπου σίτος πολὺς καὶ πρό-
βατά ἐσσι καὶ φοίνικες οἱ καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Ἀσσίας,
ἐνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θά-
λαττα δὲ προσκλύζει, καθ' ἣν πλείω ἔρχεται ἢ ὅσα τις ἑώρακεν
ἀγαθὰ, ταῦτα, ἔφη, ἐννοούμενοι οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαρ-
ροῦμεν ὥς μάλιστα, ἵνα θάττον καὶ τούτων τῶν Ἀσίων ἀγα-
θῶν ἀπολαύωμεν. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες
ἡσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπήνεσαν.

Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὧ ἄνδρες, δοκεῖ μοι ἰέναι ἐπ' 23
αὐτοὺς ὥς τάχιστα, ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὺς φθασώμεν ἀφικό-
μενοι, ἣν δυνάμεθα, ὅπου τὰ ἐπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται·
ἐπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θάττον ἴωμεν, τοσούτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα
εὐρήσομεν αὐτοῖς, πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. ἐγὼ μὲν δὴ οὕτω 24

leicht abnehmen könnt. — πολὺ —
πλείω gehören zusammen.

21. οὐ φοβ. οὕτω διετέθησαν nicht
aus Furcht wurden sie in diese
Stimmung versetzt. — Das zu
βουλόμενοι gehörende ἂν ist hinter
das Tonwort πεποιήσθαι gestellt
und hebt ἤδη zugleich mit: dasz
— bereits gethan wäre.

22. ἀλλὰ γὰρ — οὐκέτι ἀχθό-
μεθα, aber wir sind ja nicht mehr
miszmuthig. — οἱ καρποφόροι, aus

dem Sinne eines Griechen hinzu-
gefügt; denn in Griechenland wurde
die Dattel nicht reif und eszbar.
Plutarch. Mor. p. 723 C. Was hier
über Assyriens und Lydiens Frucht-
barkeit gesagt wird, bestätigt Her.
I, 193. I, 71. — ἔρχεται wie wir:
es kommt zu Wasser.

23. Καὶ μὲν δὴ, und wirklich.
Vergl. z. I, 6, 3. — ἵνα πρῶτον μὲν
— ἐπειτα δὲ, nicht ganz concinne
Anordnung der Sätze, indem im

- 24 λέγω· εἰ δέ τις ἄλλη πη γινώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ
 ἔξου ἡμῖν, διδασκέτω. ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοί, ὡς
 χρεὼν εἶη ὅτι τάχιστα πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀντέ-
 λεγε δὲ οὐδείς, ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρχετο λόγου τοιοῦδε.
- 25 "Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ
 ὅπλα, οἷς δεήσει χρῆσθαι, ἐκ πολλοῦ ἡμῖν σὺν θεῷ παρεσκευά-
 σται· νῦν δὲ τὰ ἐπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι
 αὐτοῖς τε ἡμῖν καὶ ὁπόσοις τετράποσι χρώμεθα μὴ μεῖον ἢ
 εἰκοσὶν ἡμερῶν. ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὐρίσκω πλεόνων ἢ
 πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδόν, ἐν ἣ οὐδὲν εὐρήσομεν
 τῶν ἐπιτηδείων· ἀνεσκευάσται γὰρ τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν, τὰ δὲ
- 26 ὑπὸ τῶν πολεμίων ὅσα ἡδύναντο. συσκευάζεσθαι οὖν χρὴ
 σῖτον μὲν ἱκανόν· ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῆν
 δυναίμεθ' ἄν· οἶνον δὲ τοσοῦτον ἕκαστον ἔχειν χροῖ, ὅσος
 ἱκανὸς ἔσται ἐθίσαι ἡμᾶς αὐτοὺς ὑδροποιεῖν· πολλή γὰρ ἔσται
 τῆς ὁδοῦ ἄοινος, εἰς ἣν οὐδ' ἂν πᾶν πολλὸν οἶνον συσκευα-
- 27 σάμεθα, διαρκέσει. ὡς οὖν μὴ ἑξαπίνης ἄοινοι γενόμενοι νο-
 σήμασι περιπίπτωμεν, ὧδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ εὐθὺς
 ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ· τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες οὐ πολὺ
- 28 μεταβαλοῦμεν. καὶ γὰρ ὅστις ἀλφιτοσιτεῖ, ὕδατι μεμιγμένην
 αἰὲ τὴν μᾶζαν ἐσθίει, καὶ ὅστις ἀρτοσιτεῖ, ὕδατι δεδνευμένον
 τὸν ἄρτον, καὶ τὰ ἐφθὰ δὲ πάντα μεθ' ὕδατος τοῦ πλείστον
 ἐσκευάσται. μετὰ δὲ τὸν σῖτον ἂν οἶνον ἐπιπίνωμεν, οὐδὲν
- 29 μεῖον ἔχονσα ἢ ψυχὴ ἀναπαύσεται. ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ μετὰ
 δεῖπνον ἀφαιρεῖν χρὴ, ἕως ἂν λάθωμεν ὑδροπότοι γενό-
 μενοι. ἢ γὰρ κατὰ μικρὸν παράλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν ὑπο-
 φέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ καὶ ὁ θεός, ἀπάγων ἡμᾶς

zweiten Gliede die Versicherung zweckmäßiger schien als die Abgabe der Absicht.

25. μεῖον. S. zu II, 1, 6. — ἀνεσκευάσται, eigentl. aufgepackt, d. h. fortgeschafft. Anab. VI, 2, 8: τὴν ἀγορὰν εἰσὼ ἀνεσκευάσαν.

26. τοσοῦτον, nur soviel. — ἐθίσαι — ὑδροποιεῖν, näm. durch Mischung des Wassers mit Wein, oder durch allmählichen Uebergang vom Wein zum Wasser. Dasz Kyros hierbei mehr die Bundesgenossen als seine Perser im Sinne hat, darf man aus I, 5, 12 folgern. —

πολλή — τῆς ὁδοῦ. S. zu II, 3, 17. — οὐδ' ἂν, auch dann nicht, wenn.

27. ἐπὶ — τῷ σίτῳ, zum Essen, sowie (§. 28) μετὰ τὸν σίτον: nach dem Essen.

28. μεμιγμένην. Cobet empfiehlt die Conjectur von Hemsterhuis μεμαγμένην. So steht allerdings nebeneinander καὶ τὸ δεῦσαι καὶ μᾶζει Oekon. X, 11. — τοῦ πλείστον, und zwar in grosser Menge. — ἢ ψυχῇ, der Appetit.

29. τοῦ μετὰ δεῖπνον, näm. οἷ-

κατὰ μικρὸν ἔκ τε τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀνέχεσθαι ἰσχυρὰ θάλην
 ἔκ τε τοῦ θάλλους εἰς τὸν ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χορὴ μιμουμέ-
 νους εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν προειθισμένους ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. καὶ 30
 τὸ τῶν στρωμάτων δὲ βάρος εἰς τὰπιτήδεια καταδαπανᾶτε·
 τὰ μὲν γὰρ ἐπιτήδεια περιττεύοντα οὐκ ἄχρηστα ἔσται· στρω-
 μάτων δὲ ἐνδεηθέντες μὴ δέισητε, ὥς οὐχ ἡδέως καθευδέησετε·
 εἰ δὲ μή, ἐμὲ αἰτιᾶσθε. ἐσθῆς μέντοι ὅτῳ ἔστιν ἀφθονωτέρα
 παροῦσα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ κάμνοντι ἐπικουρεῖ. ὅψα 31
 δὲ χορὴ συνεσκευάσθαι ὅσα ἔστιν ὀξέα καὶ δοριμέα καὶ ἀλμυρά·
 ταῦτα γὰρ ἐπὶ σίτον τε ἄγει καὶ ἐπὶ πλείστον ἀρκεῖ. ὅταν δ'
 ἐκβαίνωμεν ἐς ἀκέραια, ὅπου ἡδὴ εἰκὸς ἡμᾶς σίτον λαμβάνειν,
 χειρομύλας χορὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι, αἷς σιτοποιησόμεθα·
 τοῦτο γὰρ κουφότατον τῶν σιτοποιικῶν ὀργάνων. συνεσκευά- 32
 σθαι δὲ χορὴ καὶ ὧν ἀσθενοῦντες δέονται ἄνθρωποι· τούτων
 γὰρ ὁ μὲν ὄγκος μικρότατος, ἣν δὲ τύχη τοιαύτη γένηται, μά-
 λιστα δεήσει. ἔχειν δὲ χορὴ καὶ ἱμάντας· τὰ γὰρ πλείστα καὶ
 ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἱμάσιν ἥρτηται· ὧν κατατριβομένων καὶ
 ῥηγνυμένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἣν μὴ τις ἔχη περιζύγα. ὅστις δὲ
 πεπαίδευται καὶ παλτὸν ξύσασθαι, ἀγαθὸν καὶ ξυήλης μὴ ἐπι-
 λαθέσθαι. ἀγαθὸν δὲ καὶ ῥίνην φέρεσθαι· ὁ γὰρ λόγῃν 33
 ἀκονῶν ἐκεῖνος καὶ τὴν ψυχὴν τι παρακονᾷ· ἐπεσσι γὰρ τις
 αἰσχύνῃ λόγῃν ἀκονῶντα κακὸν εἶναι. ἔχειν δὲ χορὴ καὶ ξύλα
 περίπλεα καὶ ἄρμασι καὶ ἁμάξαις· ἐν γὰρ πολλαῖς πράξεσι
 πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπαγορεύοντα εἶναι. ἔχειν δὲ δεῖ καὶ 34
 τὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα ἐπὶ ταῦτα πάντα· οὐ γὰρ πανταχοῦ

νον. — κατὰ μικρὸν ἔκ τε τοῦ χει-
 μῶνος. Derselbe Gedanke Mem.
 IV, 3, 9. — ὃν — ἐλθεῖν, ihm (τὸν
 θεόν) müssen wir nachahmen,
 um — zu gelangen. Der Haupt-
 gedanke im Particip.

30. καὶ — δέ. S. zu I, 1, 2. —
 τὸ — βάρος εἰς τὰ ἐπιτήδεια κατα-
 δαπανᾶτε, d. h. statt der Last
 der Decken sorgt für eine gleiche
 Last von Lebensmitteln. — Ueber
 ὥς nach δέισητε s. zu V, 2, 12. —
 εἰ δὲ μή, d. h. solltet ihr nicht
 gut schlafen. S. zu III, 1, 35. —
 ἐμὲ αἰτιᾶσθε, womit gemeint: ihr
 werdet sicher nicht in den Fall
 kommen.

31. ταῦτα γὰρ ἐπὶ σίτον ἄγει,

anders Memor. I, 3, 6 und Hier. I,
 22. — ἀρκεῖ, hält sich. — ἐκβαί-
 νωμεν, nämlich ἐκ δηρωμένων. —
 ἀκέραια, loca hostium incursionibus
 intacta.

32. τύχη τοιαύτη, aus ἀσθενοῦν-
 τες zu verstehen. — περιζύγα, über-
 zählige Riemen, wie περίπλεα bei
 ξύλα §. 33.

33. ἀπαγορεύοντα, Versagendes,
 d. i. was unbrauchbar wird.

34. τὰ — ὄργανα. Dasz die Spar-
 taner alle diese Geräthschaften bei
 ihren Heerzügen auf Wagen und
 Lastthieren mit sich führten, lesen
 wir Xen. Rep. Lac. XI, 2. — κατὰ
 τὸν παντοπόρον, näml. ὄνον oder
 ἡμίλονον, auf jedem Lastthier.

- χειροτέχνην παραγίγνυνται· το δ' ἐφ' ἡμέραν ἀρκέσον ὀλίγοι
 τινὲς οἱ οὐχ ἱκανοὶ ποιῆσαι. ἔχειν δὲ χρη καὶ ἄμην καὶ σμι-
 νύην κατὰ ἄμαξαν ἐκάστην, καὶ κατὰ τὸν νωτοφόρον δὲ ἀξίνην
 καὶ δρέπανον· ταῦτα γὰρ καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ χρήσιμα καὶ ὑπὲρ
 35 τοῦ κοινοῦ πολλάκις ὠφέλιμα γίγνεται. τὰ μὲν οὖν εἰς τροφήν
 δέοντα οἱ ἡγεμόνες τῶν ὀπλοφόρων ἐξετάζετε τοὺς ὑφ' ὑμῖν
 αὐτοῖς· οὐ γὰρ δεῖ παριέναι ὅτου ἂν τις τούτων ἐνδέηται·
 ἡμεῖς γὰρ τούτων ἐνδεεῖς ἐσόμεθα. ἃ δὲ κατὰ τὰ ὑποζύγια
 κελεύω ἔχειν, ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων ἄρχοντες ἐξετάζετε,
 36 καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγκάζετε. ὑμεῖς δ' αὖ
 οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες ἔχετε μὲν ἀπογεγραμμένους παρ'
 ἑμοῦ τοὺς ἀποδεδοκιμασμένους καὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀκοντιστῶν
 καὶ τοὺς ἐκ τῶν τοξοτῶν καὶ τοὺς ἐκ τῶν σφενδονητῶν· τού-
 των δὲ τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν ἀκοντιστῶν χρη πέλεκυν ἔχοντας
 ξυλοκόπον ἀναγκάζειν στρατεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν τοξοτῶν
 σμινύην, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν ἄμην· τούτους δ'
 ἔχοντας ταῦτα πρὸ τῶν ἀμαξῶν κατὰ ἵλας πορεύεσθαι, ὅπως,
 ἣν τι δέη ὁδοποιίας, εὐθὺς ἐνεργοὶ ἦτε, καὶ ἐγὼ ἣν τι δέωμαι,
 37 ὅπως εἰδῶ, ὅθεν δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆσθαι. ἄξω δὲ καὶ
 τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ σὺν τοῖς ὀργάνοις χαλκῆας τε
 καὶ τέκτονας καὶ σκυτοτόμους, ὅπως, ἂν τι δέη καὶ τοιούτων
 τεχνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ, μηδὲν ἐλλείπηται. οὗτοι δὲ ὀπλοφόρου
 μὲν τάξεως ἀπολελύσονται, ἃ δὲ ἐπίστανται, τῷ βουλομένῳ
 38 μισθοῦ ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. ἣν δέ τις καὶ
 ἔμπορος βούληται ἐπεσθαι πωλεῖν τι βουλόμενος, τῶν μὲν προ-
 ειρημένων ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν ἣν τι πωλῶν ἀλίσκεται,
 πάντων στερῆσεται· ἐπειδὴν δ' αὐταὶ παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι,
 πωλήσει, ὅπως ἂν βούληται. ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλεί-

35. ἐξετάζετε mit doppeltem Ac-
 cus. B. 131. 5. K. 47, 15. C. 402.
 — ὅτου ἂν = ἔάν τις, wovon
 τούτων abhängt.

36. τοὺς ἀποδεδοκιμασμένους, in
 dem Sinne wie §. 37 ὀπλοφόρου
 τάξεως ἀπολελύσονται. — πορεύε-
 σθαι, näml. χρη. — ἣν τι δέωμαι,
 näml. αὐτῶν.

37. ἐν τῇ στρατιωτικῇ ἡλικίᾳ, im
 dienstfähigen Alter. — ἐλλεί-
 πηται, desit, in welchem Sinne
 gewöhnlicher das Activ. — τῷ βου-
 λομένῳ. S. zu I, 2, 14 und zu II,

3, 20. — ἐν τῷ τεταγμένῳ, in certo
 et his constituto loco.

38. ἔμπορος. Von Kaufleuten,
 die dem Heere folgen, ist bereits
 IV, 5, 42 die Rede gewesen. S. zu
 Ages. I, 21. — τῶν μὲν — ἀλίσκε-
 νται. Constr. ἣν τι πωλῶν τῶν —
 ἡμερῶν τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν, d. i.
 innerhalb der Tage, für welche,
 intra eos dies, quorum habere ne-
 cessaria praefinitum est. Vergl.
 Hellen. VII, 1, 28: ὅτι ἐξήμοι αὐτῷ
 ὁ χρόνος, ὃς εἰρημένος ἦν παραμέ-
 νειν. — ἀγορὰν, wie §. 11.

στην ἀγορὰν παρέχων φαίνεται, οὗτος καὶ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἐμοῦ δώρων καὶ τιμῆς τεύξεται. εἰ δέ τις χρημάτων 39 προσδεῖσθαι νομίζει εἰς ἐμπολήν, γνωστῆρας ἐμοὶ προσαγαγὼν καὶ ἐγγνητάς, ἢ μὴν πορεύεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἰ δέ τις τι καὶ ἄλλο δέον ἐνορᾷ, πρὸς ἐμὲ σημαινέτω. καὶ ὑμεῖς μὲν 40 ἀπionτες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι ἐπὶ τῇ ὀρμῇ· ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔχη, σημαυνοῦμεν. παρεῖναι δὲ χρὴ ἅπαντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς τὴν τεταγμένην χώραν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. ὑμεῖς δὲ οἱ ἡγεμόνες τὴν ἑαυτοῦ 41 ἑκαστος τάξιν εὐτρεπισάμενος πρὸς ἐμὲ πάντες συμβάλλετε, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἑκαστοὶ χώρας καταμάθῃτε.

Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο, ὁ δὲ Κῦρος 3 ἐθύετο. ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὥρμητο σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὥς δυνατόν ἐγγύτατα, ὅπως εἰ τις τι ἐπιλελησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ εἰ τις τι ἐνδεόμενος γνῶνῃ, τοῦτο ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κναξάρης 2 μὲν οὖν τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος κατέμενεν, ὥς μηδὲ τὰ οἴκοι ἔρημα εἴη. ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὥς ἡδύνατο τάχιστα, τοὺς ἱππέας μὲν πρώτους ἔχων, καὶ πρὸ τούτων διερευνητάς καὶ σκοποὺς αἰεὶ ἀναβιβάζων ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπώτατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκενοφόρα, ὅπου μὲν πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὀρμαθοὺς ποιούμενος τῶν ἀμαξῶν καὶ τῶν σκενο-

39. γνωστῆρας, ionische Form statt des attischen γνωστής, d. i. cognitor, qui quem notum esse sibi praestat. — ἢ μὴν, wie nach Verbis des Schwörens und der Versicherung, so hier nach ἐγγνητάς, Leute welche dafür bürgen, dass er (ὁ ἐμπορός) mit dem Heere ziehe. Ueber den Infin. Präs. πορεύεσθαι s. die zu II, 4, 15 angeführten Gramm.

40. θύσομαι ἐπὶ τῇ ὀρμῇ. S. zu II, 4, 18. — τὰ τῶν θεῶν, die Anzeichen der G. — εἰς, wie I, 2, 4. — τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν, ungewöhnliche Wortstellung statt τοὺς ἑαυτῶν ἡγεμόνας oder τοὺς ἡγεμόνας τοὺς ἑαυτῶν. S. Kr. 47, 9, 18.

41. συμβάλλετε. Madvig verlangt συναλίζετε. — ἑαυτῶν, statt des Reflexivs der 2. Person. S. B. 127, 3, Anm. 5. Kr. 51, 2, 15.

3. Inhalt: Kyros rückt aus, während Kyaxares mit einem Truppentheile zurückbleibt. Die Ordnung des Heerzuges wird streng aufrecht erhalten. Sobald die vorausgeschickten Späher Spuren vom Feinde wahrnehmen, wird Halt gemacht. Aufgegriffene Feinde werden in Gegenwart der versammelten Führer ausgefragt. Unterdesz kommt Araspas vom Feinde zurück und berichtet über Stärke und Aufstellung des letzteren. Darauf weist Kyros jedem der Truppentheile seine Stellung und Aufgabe für die bevorstehende Schlacht zu.

1. ἐγγύτατα, d. i. ganz nahe am bisherigen Lager. — τι. Ueber den Accus. s. zu I, 3, 5. — ἐνδεόμενος γνῶνῃ. S. B. 144, 6. Kr. 56, 7, 5. C. 593, 3, Anm. 4.

- φόρων· ὅπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη, εἴ τι τῶν σκευοφόρων ὑπολείποιτο, οἱ προστυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέ-
 3 λοντο, ὥς μὴ κωλύοντο πορεύεσθαι. ὅπου δὲ στενοτέρα εἴη ἡ ὁδός, διὰ μέσου ποιοῦμενοι τὰ σκευοφόρα ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὀπλοφόροι· καὶ εἴ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι τῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο. ἐπορεύοντο δὲ ὥς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυταῖς ἔχουσai τὰ σκευοφόρα· ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἐκάστους
 4 τάξιν ἰέναι, εἴ μὴ τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. καὶ σημεῖον δὲ ἔχων ὁ τοῦ ταξιάρχου σκευοφόρος ἡγήτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτοῦ τάξεως· ὥστ' ἀθρόοι ἐπορεύοντο, ἐπεμελοῦντό τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ, ὥς μὴ ὑπολείποντο. καὶ οὕτω ποιοῦντων οὔτε ζητεῖν ἔδει ἀλλήλους ἅμα τε παρόντα ἅπαντα καὶ σαώτερα ἦν καὶ θᾶττον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται.
- 5 Ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ ὄραν ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα, καὶ ὑποξύγια δὲ ἐώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντα, τὰ δὲ καὶ νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὖ ἐφορῶντες ἐδόκουν καταμανθάνειν μετεωριζόμενον καπνὸν ἢ κοινορτόν, ἐκ τούτων πάντων σχεδὸν ἐγίννωσκον, ὅτι εἴη
 6 πον πλησίον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. εὐθὺς οὖν πέμπει τινὰ σκόπαρχος ἀγγελοῦντα ταῦτα τῷ Κύρῳ. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ ταύταις ταῖς σκοπαῖς ὅ τι ἂν αἰὲ καινὸν ὀρῶσιν ἐξαγγέλλειν· τάξιν δ' ἐπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν καὶ ἐκέλευσε πειραθῆναι συλλαβεῖν τινὰς τῶν ἀνὰ τὸ πεδίον ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ
 7 ὄν. οἱ μὲν δὴ ταχθέντες τοῦτο ἐπραττον. αὐτὸς δὲ τὸ ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευάσαιντο ὅσα ᾔετο χρῆναι πρὶν πάνν ὁμοῦ εἶναι. καὶ πρῶτον μὲν ἀριστῶν παρηγρύησεν, ἔπειτα δὲ μένοντας ἐν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον
 8 προνοεῖν. ἐπεὶ δὲ ἡρίστησαν, συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ ἀρμάτων ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν

2. οἱ προστυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων, eine Art partitiver Apposition zu ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη. Denke αὐτῆς zu ἀρχόντων und vergleiche damit IV, 5, 37. VIII, 3, 12.

3. στενοτέρα. Ueber die Form s. d. Krit. Anh. — διὰ μέσου ποιοῦμενοι, in die Mitte nehmend. — Der Gen. στρατιωτῶν hängt ab von οἱ — γιγν. — ὥς τὰ πολλὰ, plerumque.

4. ποιοῦντων, näml. αὐτῶν. S. zu III, 3, 54. — οὔτε — τε correspondiren. S. zu II, 3, 6.

6. τὸ ὄν, den wahren Stand der Dinge: wo das feindliche Heer wäre. Vergl. V, 4, 7.

7. αὐτοῦ κατεχώριζεν, liess daselbst Halt machen. — προνοεῖν, attentos esse ad —

8. καὶ — δέ. S. zu I, 1, 2.

σκευοφόρων τοὺς ἄρχοντας καὶ τῶν ἄρμαμαξῶν. καὶ οὗτοι μὲν 9
 συνήσαν. οἱ δὲ καταδραμόντες εἰς τὸ πεδίον συλλαβόντες
 ἀνθρώπους ἤγαγον· οἱ δὲ συλληφθέντες ἀνερωτῶμενοι ὑπὸ
 τοῦ Κύρου ἔλεγον, ὅτι ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου εἶεν, προεληλυ-
 θότες ἐπὶ χιλόν, οἱ δ' ἐπὶ ξύλα, παρελθόντες τὰς προφυλακάς·
 διὰ γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ στρατοῦ σπάνια πάντα εἶναι. καὶ ὁ 10
 Κύρος ταῦτα ἀκούσας, Πόσον δέ, ἔφη, ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ
 στρατευμα; οἱ δ' ἔλεγον, ὅτι ὡς δύο παρασάγγας. ἐπὶ τούτοις
 ἤρετο ὁ Κύρος, Ἡμῶν δ', ἔφη, λόγος τις ἦν παρ' αὐτοῖς; Ναὶ
 μὰ Δί', ἔφασαν, καὶ πολὺς γε, ὡς ἐγγὺς ἦδη εἴητε προσιόντες.
 Τί οὖν; ἔφη ὁ Κύρος, ἥ καὶ ἔχαιρον ἀκούοντες ἰόντας; τοῦτο
 δὲ ἐπήρετο τῶν παρόντων ἕνεκα. Οὐ μὰ Δί', εἶπον ἐκεῖνοι,
 οἱ μὲν δὴ ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἡνιωῖντο. Νῦν δ', ἔφη ὁ 11
 Κύρος, τί ποιοῦσιν; Ἐκτάττονται, ἔφασαν· καὶ χθὲς δὲ καὶ
 τρίτην ἡμέραν τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπραττον. Ὁ δὲ τάττων, ἔφη
 Κύρος, τίς ἐστίν; οἱ δὲ ἔφασαν. Αὐτός τε Κροῖσος καὶ σὺν
 αὐτῷ Ἕλληνας ἀνὴρ, καὶ ἄλλος δὲ τις Μῆδος· οὗτος μέντοι
 ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν. καὶ ὁ Κύρος εἶπεν· Ἀλλ',
 ὦ Ζεῦ μέγιστε, λαβεῖν μοι γένοιτο αὐτόν, ὡς ἐγὼ βούλομαι.
 Ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς 12
 δὲ τοὺς παρόντας ὡς ἔλεξον τι ἀνήγετο. ἐν τούτῳ δὲ παρῆν
 ἄλλος κ' ἀπὸ τοῦ σκοπάρχου λέγων, ὅτι ἱππέων τάξις μεγάλη
 ἐν τῷ πεδίῳ προφαίνετο· καὶ ἡμεῖς μὲν, ἔφη, εἰκάξομεν ἐλαύ-
 νειν αὐτοὺς βουλομένους ἰδεῖν τόδε τὸ στρατευμα. καὶ γὰρ
 πρὸ τῆς τάξεως ταύτης ἄλλοι ὡς τριάκοντα ἱππεῖς συχνὸν προ-
 ελαύνουσι, καὶ μέντοι, ἔφη, κατ' αὐτοὺς ἡμᾶς, ἴσως βουλόμενοι
 λαβεῖν, ἢν δύνωνται, τὴν σκοπὴν. ἡμεῖς δ' ἐσμεν μία δεκάς

9. ἐπὶ χιλόν. S. zu I, 6, 12. —
 οἱ δ'. S. zu III, 2, 12. V, 2, 5. —
 παρελθόντες τὰς προφυλακάς, über
 die Vorposten hinaus.

10. Ἡμῶν, gen. obiectivus. — καὶ
 — γε. S. zu I, 4, 9. — ἰόντας,
 nämlich ἡμᾶς. — οὐ μὲν δὴ, wirk-
 lich nicht, wie V, 5, 18.

11. τρίτην ἡμέραν, vorgestern.
 Hell. II, 4, 13: ἡμέραν πέμπτην.
 Anab. IV, 5, 24: ἐνάτην ἡμέραν.
 Kr. 46, 3, 1. — ἄλλος δὲ τις Μῆ-
 dos. S. zu ἄλλα νέα I, 6, 38. Wer
 gemeint ist, s. aus VI, 1, 38ff. —

λαβεῖν, in einem anderen Sinne, als
 die es verstehen müssen, die den
 Araspas für einen wirklichen Ver-
 räther halten, daher der Zusatz ὡς
 ἐγὼ βούλομαι, den die Anderen
 natürlich wiederum falsch verste-
 stehen.

12. ἀνήγετο, von der Schiffahrt
 entlehnt: er wandte sich zu —.
 Plat. Charmid. p. 155 C: ἐνέβλεψέ
 τέ μοι — καὶ ἀνήγετο ὡς ἐρωτή-
 σων. Lukian. Lexiph. c. 15: ἀνη-
 γόμην ὡς ἀρχαιολογήσων. — συχ-
 νόν, weit. Anab. I, 8, 10: ἄρματα
 διαλείποντα συχνὸν ἀπ' ἀλλήλων.

- 13 οἱ ἐπὶ ταύτης τῆς σκοπῆς. καὶ ὁ Κύρος ἐκέλευσε τῶν περὶ αὐτὸν αἰεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀδήλους τοῖς πολεμίοις ἀτρεμίαν ἔχειν. Ὅταν δέ, ἔφη, ἡ δεκάς ἡ ἡμετέρα λείπῃ τὴν σκοπὴν, ἐξαναστάντες ἐπίθεσθε τοῖς ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὴν σκοπὴν. ὥς δὲ ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντέξελθε σύ, ἔφη, ὦ Ὑστάσπα, τὴν χιλιοστὴν τῶν ἱππέων λαβὼν καὶ ἐπιφάνηθι ἐναντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. διαώξεις δὲ οὐδαμῇ εἰς ἀφανές, ἀλλ' ὅπως αἱ σκοπαὶ σοι διαμύωσιν ἐπιμεληθεὶς πάριθι. ἦν δ' ἄρα ἀνατείναντές τινες τὰς δεξιὰς προσελάνθουσιν ὑμῖν, δέχεσθε φιλίως τοὺς ἄνδρας.
- 14 Ὁ μὲν δὴ Ὑστάσπας ἀπὼν ὠπλίζετο· οἱ δὲ ὑπηρεταὶ ἡλιαννον εὐθύς, ὥς ἐκέλευσεν. ἅπαντ' αὐτοῖς καὶ δὴ ἐντὸς τῶν σκοπῶν σὺν τοῖς θεράπουσιν ὁ πεμφθεὶς πάλαι κατὰσκοπος,
- 15 ἰ φύλαξ τῆς Σουσίδος γυναικός. ὁ μὲν οὖν Κύρος ὥς ἤκουσεν, ἀναπηδήσας ἐκ τῆς ἔδρας ὑπήντα τε αὐτῷ καὶ ἐδεξιόυτο· οἱ δὲ ἄλλοι, ὥσπερ εἰκός, μηδὲν εἰδότες ἐκπεπληγμένοι ἦσαν τῷ πράγματι, ἕως Κύρος εἶπεν· Ἄνδρες φίλοι, ἤκει ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. νῦν γὰρ ἤδη πάντας ἀνθρώπους δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα. οὗτος οὔτε αἰσχροῦ ἡττηθεὶς οὐδενὸς ὄχλητο οὔτ' ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ' ἐμοῦ πεμφθεὶς, ὅπως ἡμῖν μαθὼν τὰ
- 16 τῶν πολεμίων σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγείλειεν. αὐτὸς μὲν οὖν ἐρώσῃ σοι ὑπεσχόμεν, ὦ Ἀράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σὺν τούτοις πᾶσι. δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἅπαντας, ὧς ἄνδρες, τοῦτον τιμᾶν ὥς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ τῷ ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ
- 17 ἐκινδύνευσεν καὶ αἰτίαν ὑπέσχετο, ἣ ἐβαρύνετο. ἐκ τούτου δὴ πάντες ἡσπάζοντο τὸν Ἀράσπαν καὶ ἐδεξιοῦντο. εἰπόντος δὲ Κύρου, ὅτι τούτων μὲν τοίνυν εἴη ἅλεις, Ἀ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι, ταῦτα, ἔφη, διηγοῦ, ὦ Ἀράσπα, καὶ μηδὲν ἐλάσσον

13. τῶν — ἱππέων, gen. partitivus. — ἐξαναστάντες, wie V, 4, 4. — τὴν χιλιοστὴν, deine. — διαώξεις. S. zu ὑποδέξῃ I, 6, 35. — ἐπιμεληθεὶς πάριθι, beim Anrücken Sorge dafür. — ἦν — ἄρα, wenn etwa. — ἀνατείναντές τ. δεξιὰς, wie IV, 2, 17.

14. οἱ — ὑπηρεταί, die Anf. §. 13 bezeichneten Reiter. — καὶ δὴ ἐντὸς, bereits innerhalb, schon im Bereiche —. — ὁ — κατὰσκοπος, Araspas. S. VI, 1, 36—44.

15. αἰσχροῦ ἡττηθεὶς, von etwas Schimpflichem hingerissen. Ueber den Genitiv s. B. 132. 12. K. 47, 19, Anm. 1. C. 423. — τὰ ὄντα. Vergl. τὸ ὄν §. 6.

17. εἰπόντος — ἔφη. S. zu I, 4, 2 u. 20. Vergl. zu Hellen. IV, 8, 9. VII, 4, 4. — τούτων μὲν —, Ἀ δέ. Es entsprechen sich hier μὲν und δέ in einer eigenthümlichen Weise, als ob beide Partikeln in der oratio obliqua oder beide in

τοῦ ἀληθοῦς μηδὲ μείον τὰ τῶν πολεμίων. κρεῖττον γὰρ μείζω
οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν ἢ μείω ἀκούσαντας ἰσχυρότερα εὐρί-
σκειν. Καὶ μὲν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὥς ἂν ἀσφαλέστατά γε εἰ- 18
δείην, ὅπόσον τὸ στρατεύμα ἐστίν, ἐποίουν· ξυνεξέταττον γὰρ
παρὼν αὐτός. Σὺ μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ τὸ πλήθος μό-
νον οἶσθα, ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί',
ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὥς διανοοῦνται τὴν μάχην ποιῆσθαι.
'Αλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλήθος ἡμῖν πρῶτον εἶπε ἐν
κεφαλῳ. Ἐκεῖνοι τοίνυν, ἔφη, πάντες τεταγμένοι ἐπὶ τριά- 19
κοντα τὸ βάθος καὶ πεζοὶ καὶ ἵππεις πλὴν τῶν Αἰγυπτίων
ἐπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τετταράκοντα στάδια· πάνν γάρ μοι, ἔφη,
ἐμέλησεν, ὥστε εἰδέναι, ὅπόσον κατεῖχον χωρίον. Οἱ δ' Αἰ- 20
γύπτιοι, ἔφη ὁ Κῦρος, πῶς εἰσι τεταγμένοι; ὅτι εἶπας Πλὴν
τῶν Αἰγυπτίων. Τούτους δὲ οἱ μυρίαρχοι ἔταττον εἰς ἑκατὸν
πανταχῇ τὴν μυριοστὴν ἐκάστην· τοῦτον γὰρ σφισι καὶ οἶκοι
νόμον ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων. καὶ ὁ Κροῖστος μέντοι μάλα
ἄκων συνεχώρησεν αὐτοῖς οὕτω τάττεσθαι· ἐβούλετο γὰρ ὅτι
πλείστον ὑπερφαλαγγῆσαι τοῦ σοῦ στρατεύματος. Πρὸς τί δή,
ἔφη ὁ Κῦρος, τοῦτο ἐπιθυμῶν; Ὡς ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τῷ πε-
ριτῷ κυκλωσόμενος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, 'Αλλ' οὗτοι ἂν εἰ-
δείεν, εἰ οἱ κυκλούμενοι κυκλωθεῖεν. ἀλλ' ἃ μὲν παρὰ σοῦ 21
καιρὸς μαθεῖν, ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δὲ χρή, ὦ ἄνδρες, οὕτω ποι-

der or. recta ständen. — μείζω —
μείονα — μείω. Ueber den Wechsel
der Formen s. zu I, 5, 5. Vergl.
VIII, 3, 40.

18. ἐποίουν, ich bemühte
mich. — ξυνεξέταττον. Ueber die
Sache vergl. VI, 1, 43. — Ἐγὼ
μὲν. S. zu I, 4, 12. Die Worte
Ἐγὼ — μὰ Δί' sind aus dem Vor-
hergehenden zu ergänzen. Das fol-
gende καὶ fügt etwas noch Bedeu-
tenderes hinzu: und auch. — τὴν
μάχην, die bevorstehende.

19. ἐπὶ, wie II, 3, 21. — ἀμφὶ
τά. Ueber den Artikel s. zu I, 2,
13. Araspas überlässt es dem Ky-
ros, aus der Angabe, dass das feind-
liche Heer 30 Mann tief gestellt
in der Fronte 40 Stadien einnehme
ohne die Aegyptier, deren Zahl VI,
2, 10 bereits angegeben ist, seine

Stärke zu schätzen. — ὥστε konnte
auch wegbleiben.

20. ὅτι εἶπας. Denke vorher:
ich frage diesz. S. zu IV, 5, 11. —
πανταχῇ, auf jeder Seite, d. i. in
der Fronte und in der Tiefe. —
τοῦτο ἐπιθυμῶν. Das Participium
schlieszt sich grammatisch an das
letzte regierende verbum an, was
im lebhaften Dialog mitunter ge-
schieht, z. B. Memor. I, 2, 42. Symp.
IV, 53: αἰσθάνομαι γὰρ τινὰς ἐπι-
βουλεύοντας διαφθεῖραι αὐτόν. καὶ
ὁ Σωκράτης ἀκούσας· Ἡράκλεις,
ἔφη, τί τοσοῦτον νομίζοντες ἡδικῆ-
σθαι ὑπὸ τοῦ παιδός, ὥστε ἀπονεί-
ναι αὐτόν βούλεσθαι. An unserer
Stelle bringt diese Construction
freilich eine Tautologie mit sich.
— εἰδείεν ἂν, könnten wohl er-
fahren. — εἰ, ob nicht, wie VI,
1, 17. S. zu Memor. I, 1, 8. —
κυκλούμενοι, Medium.

εἶν· νῦν μὲν ἐπειδὴν ἐνθένδε ἀπέλθῃτε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων καὶ τὰ ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα· πολλάκις γὰρ μικροῦ ἐνδεία καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἄρμα ἀχρεῖον γίγνεται· αὐριον δὲ πρωί, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρὴ ἀριστῆσαι καὶ ἀνδρας καὶ ἵππους, ὅπως, ὃ τι ἂν πράττειν αἰεὶ καιρὸς ἦ, μὴ τούτου ἡμῖν ἐνδέη· ἔπειτα δὲ σύ, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε ὥσπερ καὶ ἔχεις, καὶ οἱ ἄλλοι μυριάρχοι ἥπερ νῦν ἔχετε· ὁμοῦ δὲ τοῦ ἀγῶνος ὄντος οὐδενὶ ἄρματι καιρὸς ἵππους μεταξευγνύναι. παραγγείλατε δὲ τοῖς ταξιάρχοις καὶ λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. ὁ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἴκοσι τέτταρες.

- 22 Καὶ τις εἶπε τῶν μυριάρχων, Καὶ δοκοῦμέν σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἔξιν εἰς τοσοῦτους τεταγμένοι πρὸς οὕτω βαθεῖαν φάλαγγα; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν· Αἱ δὲ βαθύτεραι φάλαγγες ἢ ὥς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις τῶν ἐναντίων τί σοι, ἔφη, δοκοῦσιν ἢ τοὺς πολεμίους βλέπτειν ἢ τοὺς συμμάχους ὠφελεῖν;
- 23 ἐγὼ μὲν γάρ, ἔφη, τοὺς εἰς ἑκατὸν τούτους ὀπίστας εἰς μυρίους ἂν μᾶλλον βουλοίμην τετάχθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις μαχοίμεθα. ἐξ ὧσων μέντοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυνῶ οἶμαι ὅλην
- 24 ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσῃν αὐτὴν ἐαντῇ. ἀκοντιστάς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάξω, ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντισταῖς τοξότας. τούτους γὰρ πρωτοστάτας μὲν πῶς ἂν τις τάττοι, οἱ καὶ αὐτοὶ

21. ὦ Ἀράσπα, — ὥσπερ καὶ ἔχεις, eine, wie es scheint, verdorbene Stelle, die auch durch eine Aenderung von ἔχεις in εἶχες nicht geheilt wird. Aus VII, 1, 3 lässt sich vermuthen, dass für Ἀράσπα zu lesen ist Ἀρσάμα und dass hinter diesem Namen die Worte τὸ ἀριστερόν, σὺ δέ, ὦ Χρυσάντα, ausgefallen sind und dann καὶ ἔχετε in καὶ ἔχεις geändert ist. Arsamas hat den linken Flügel mit dem Fuszvolk, Chrysantas den rechten mit der Reiterei inne. Die Hälfte der persischen Reiter deckt aber nach VII, 1, 19 unter Hystaspas den linken Flügel. — καὶ οἱ ἄλλοι μυριάρχοι, zu ergänzen: ἔχετε τὴν χώραν. — ὁμοῦ δέ. Ueber δέ zu IV, 5, 2. Der Ausdruck ist bildlich und sagt: ehe der Kampf be-

ginnt, musz jede Anordnung gemacht sein. — εἰς δύο, zwei Mann tief, also 12 Mann breit. Aus dem Folgenden ersieht man aber, dass die ganze Tiefe der Phalanx aus Gepanzerten, Speerwerfern, Bogenschützen und einer schliessenden Rotte bestehen, also 8 Mann tief sein soll. Daher wird diese Tiefe der der feindlichen Phalanx gegenüber (s. §. 19 u. 20) als eine geringe (εἰς τοσοῦτους) §. 22 bezeichnet.

22. φάλαγγα, näml. τῶν πολεμίον — Αἱ δέ. Ueber δέ s. zu II, 4, 13. — ἢ ὥς, als dass sie — können.

23. ἐγὼ μὲν, ich für meinen Theil. S. zu I, 4, 12. — τοὺς εἰς ἑκατόν, zu ergänzen aus dem folgenden τετάχθαι. Ueber die Sache s. §. 20.

ὁμολογοῦσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; προβεβλημένοι δὲ τοὺς θωρακοφόρους μενοῦσί τε, καὶ οἱ μὲν ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες, ὑπὲρ τῶν πρόσθεν πάντων λυμανοῦνται τοὺς πολεμίους. ὅ τι δ' ἂν κακουργῇ τις τοὺς ἐναντίους, δῆλον ὅτι παντὶ τούτῳ τοὺς συμμάχους κουφίζει. τελευταίους 25 μέντοι στήσω τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένους. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε ἄνευ λιθολογήματος ὀχυροῦ οὔτε ἄνευ τῶν στέγην ποιοῦντων οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ φάλαγγος οὔτ' ἄνευ τῶν πρώτων οὔτ' ἄνευ τῶν τελευταίων, εἰ μὴ ἀγαθοὶ ἔσονται, ὄφελος οὐδέν. ἀλλ' ὑμεῖς, ἔφη, ὡς παραγγέλλω τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς 26 οἱ τῶν πελταστῶν ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις ὡσαύτως τοὺς λόχους καθίστατε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύτως. σὺν δέ, ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἄρχεις, τελευταίους ἔχων τοὺς 27 ἄνδρας παράγγελλε τοῖς σαντοῦ ἐφορᾶν τε ἐκάστῳ τοὺς καθ' αὐτὸν καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιοῦσιν ἐπικελεύειν, τοῖς δὲ κακνομένοις ἀπειλεῖν ἰσχυρῶς· ἣν δέ τις στρέφεται προδιδόναι θέλων, θανάτῳ ζημιοῦν. ἔργον γὰρ ἐστὶ τοῖς μὲν πρωτοστάταις θρασύνειν τοὺς ἐπομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· ὑμᾶς δὲ δεῖ τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους πλεῖω φόβον παρέχειν τοῖς κακοῖς τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ ὑμεῖς μὲν ταῦτα ποιεῖτε. 28 σὺν δέ, ὃ Εὐφράτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς, οὕτω ποιεῖ, ὅπως τὰ ξιγῆ τὰ τοὺς πύργους ἄγοντα ἔσται ὡς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος. σὺν δέ, ὃ Λαοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν σκευο- 29 φόρων, ἐπὶ τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν· οἱ δὲ ὑπηρεταὶ σου ἰσχυρῶς κολαζόντων τοὺς προϊόντας τοῦ καιροῦ ἢ λειπομένους. σὺν δέ, ὃ Καρούχα, ὃς ἄρχεις τῶν ἄρμα- 30

24. ἐκ χειρός, wie VI, 2, 16 — προβεβλημένοι — τοὺς, wenn sie die — vor sich haben.

25. τοὺς ἐπὶ πᾶσι, wie §. 27. VII, 1, 34, gleich τοὺς τελευταίους (VII, 5, 5), wie man aus καλουμένους sieht, ein stehender Ausdruck für tüchtige Soldaten, die das hinterste Glied bilden. — ὥσπερ γὰρ οἰκίας. Derselbe Vergleich eines gut aufgestellten Heeres mit einem gut gebauten Hause Memor. III, 1, 7. — εἰ μὴ ἀγαθοὶ ἔσονται = ἀγαθῶν ἔσομένων, ohne tüchtige Vorder- und ohne tüchtige Hintermänner.

26. ἀλλ' ὑμεῖς, näml. οἱ θωρακοφόροι. — τῶν πελταστῶν, §. 24 ἀκοντισταὶ genannt.

27. ἐκάστῳ, Apposition zu τοῖς σαντοῦ. — τοὺς καθ' αὐτόν, seine Vordermänner. — ἔργον, Aufgabe. — τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων, näml. φόβον. Ueber ἀπό s. zu I, 1, 5.

28. τῶν ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς. S. zu II, 4, 25.

29. ἐπὶ τοῖς, gleich hinter den. — τοῦ καιροῦ, weiter als es gut ist. προϊέναι u. λείπεσθαι sind comparative Begriffe.

- μαζῶν, αἱ ἄρουσι τὰς γυναικας, κατάστησον αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. ἐπόμενα γὰρ ταῦτα πάντα καὶ πλήθους δόξαν παρέχει καὶ ἐνεδρεύειν ἡμῖν ἐξουσία ἔσται, καὶ τοὺς πολεμίους, ἣν κυκλοῦσθαι πειρῶνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει ποιεῖσθαι. ὅσῳ δ' ἂν μείζον χωρίον περιβάλλωνται, το-
 31 σούτῳ ἀνάγκη αὐτοὺς ἀσθενεστέρους γίνεσθαι. καὶ ὑμεῖς μὲν οὕτω ποιεῖτε· σὺ δέ, ὦ Ἀρτάοξε καὶ Ἀρταγέρσα, τὴν χιλιοστὴν
 32 ἐκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν πεζῶν ἐπὶ τούτοις ἔχετε. καὶ σὺ, ὦ Φαρνοῦχε καὶ Ἀσιαδάτα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστὴν, ἥς ἐκάτερος ἄρχει ὑμῶν, μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὅπισθεν τῶν ἄρμαμαζῶν ἐξοπλισθῆτε καθ' ὑμᾶς αὐτούς· ἔπειτα πρὸς ἐμὲ ἦκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. οὕτω δὲ δεῖ ὑμᾶς
 33 παρεσκευάσθαι, ὥς πρώτους δεῖσον ἀγωνίζεσθαι. καὶ σὺ δὲ ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις ἀνδρῶν, ὅπισθεν τῶν ἄρμαμαζῶν ἐκτάττου· ποιεῖ δ' ὅ τι ἂν σοι παραγγέλλῃ Ἀρταγέρσης.
 34 ὑμεῖς δ' οἱ τῶν ἀρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν ὑμῶν πρὸ τῆς φάλαγγος τὰ μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν ἔχων ἄρματα καταστησάτω· αἱ δ' ἕτεραι ἑκατοστῆνες τῶν ἀρμάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιάς στοιχοῦσα ἐπέσθω
 35 τῇ φάλαγγι ἐπὶ κέρως, ἡ δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον. Κῦρος μὲν οὕτω διέταττεν.

Ἀβραδάτας δὲ ὁ Σούσων βασιλεὺς εἶπεν· Ἐγὼ σοι, Κῦρε, ἐθελούσιος ὑφίσταμαι τὴν κατὰ πρόσωπον τῆς ἀντίας φάλαγγος
 36 τάξιν ἔχειν, εἰ μὴ τί σοι ἄλλο δοκεῖ. καὶ ὁ Κῦρος ἀγασθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος ἐπήρετο τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἄρμασι Πέρσας, Ἡ καὶ ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; ἐπεὶ δ' ἐκείνοι

30. καὶ ἐνεδρεύειν — ἔσται, dazu scheint ἐπόμενων τούτων πάντων vorzuschweben. — περιβάλλωνται geht nur auf den vorliegenden Fall, περιβάλλονται wäre recht, wenn eine sich wiederholende Erfahrung ausgesprochen werden sollte.

31. καὶ ὑμεῖς μὲν, und ihr nun, nicht etwa: auch ihr. — σὺ — ἔχετε. Ebenso nachher (§. 32): καὶ σὺ — μὴ συγκατατάττετε. Plat. Lach. 186 E: σὺ δ', ὦ Λάχης καὶ Νικία, εἶπετον ἡμῖν ἐκάτερος. Vgl. Plat. Prot. 336, 3: εἰπέ μοι, ὦ Σωκράτης τε καὶ Ἰππόκράτης (Kr. 63,

4, 1). — ἐπὶ τούτοις, nämli. τοῖς σκευοφόροις καὶ ταῖς ἄρμαμαζαῖς.

32. καθ' ὑμᾶς αὐτούς, für euch allein, abgesondert. — παρεσκευάσθαι. Es konnte τὴν γνώμην hinzugefügt sein, wie Anab. VI, 3, 17. — ὥς — δεῖσον. S. zu I, 6, 12. Ueber die Sache s. VII, 1, 22.

34. ὑμεῖς — ὁ μὲν — ὑμῶν, part. Appos. S. zu I, 1, 1. — ἔχων — καταστησάτω, wir würden etwa sagen: und wen von euch das Loos trifft, der nehme seine 100 Wagen und stelle sie vor d. Ph. — ἐπὶ κέρως, wie von den Truppen: hinter einander.

ἀπεκρίναντο, ὅτι οὐ καλὸν εἶη ταῦτα ὑφίστασθαι, διεκλήρωσεν αὐτούς, καὶ ἔλαχεν ὁ Ἀβραδάτας ἥπερ ὑφίστατο, καὶ ἐγένετο κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους. τότε μὲν δὴ ἀπιοῦντες καὶ ἐπιμεληθέν- 37
τες ὧν προεῖπον ἐδειπνοποιοῦντο καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῶτῃ Κῦρος μὲν ἐθύετο, ὁ δ' ἄλλος στρα- 4
τὸς ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξωπλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὦπλιζον δὲ καὶ ἵππους προμετωπιδίοις καὶ προστερυιδίοις· καὶ τοὺς μὲν μονίππους παραμυριδίοις, τοὺς δ' ὑπὸ τοῖς ἄρμασιν ὄντας παραπλευριδίοις· ὥστε ἥστραπτε μὲν χαλκῷ, ἦνθει δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιά.

Καὶ τῇ Ἀβραδάτα δὲ τὸ τετράρρυμον ἄρμα καὶ ἵππων 2
ὀκτὼ παγκάλως ἐκεκόσμητο. ἐπεὶ δ' ἔμελλε τον λινοῦν θώ-
ρακα, ὃς ἐπιχώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια χρυσοῦν καὶ χρυσοῦν κράνος καὶ περιβραχιόνια καὶ ψέλια πλατέα περὶ τοὺς καρπούς τῶν χειρῶν καὶ χιτῶνα πορ-
φυροῦν ποδὴρην στολιδωτὸν τὰ κάτω καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῇ·
ταῦτα δ' ἐποίησατο λάθρᾳ τοῦ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ ἐκεί-
νου ὄπλα. ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε καὶ ἐπήρετο τὴν Πάνθειαν· 3
Σὺ δὴ πον, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαντῆς κόσμον τὰ ὄπλα
μοι ἐποιήσω; Μά Δ', ἔφη ἡ Πάνθεια, οὐκ οὐκ τὸν γε πλείστου
ἄξιον· σὺ γὰρ ἔμοιγε, ἦν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῆς οἰόσπερ ἐμοὶ
δοκεῖς εἶναι, μέριστος κόσμος ἔσῃ. ταῦτα δὲ λέγουσα ἅμα ἐνέ-
δουε τὰ ὄπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειράτο, ἐλείβετο δὲ αὐτῇ
τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν.

36. οὐ καλόν, nicht mit ihrer Ehre vereinbar. — ἐγένετο, kam zu stehen. — κατὰ, gegenüber.

37. ὧν προεῖπον, quae supra dixi.

4. Inhalt: Wie man sich prächtig rüstet, besonders Abradatas. Pantheias Abschied von ihrem Gatten. Kyros ermahnt die versammelten Führer zu muthigem Kampf, indem er die bisherigen Thaten und die Ausrüstung seines Heeres mit dem Zustande des Feindes vergleicht, und ruft sie zum Gebet.

1. μονίππους, Reitpferde. — ὥστε ἥστραπτε. Vergl. Ages. II, 7: ὦπλισέ τε οὕτως, ὥστε ἅπαντα μὲν

χαλκόν, ἅπαντα δὲ φοινικᾷ φαίνεσθαι.

2. τετράρρυμον — καὶ ἵππων ὀκτὼ. S. zu VI, 1, 51. — λινοῦν. Linnenpanzer haben Anab. IV, 7, 15 die Chalyber und schon bei Homer. II, II, 529. 830 finden sich λινωθώρηκες. — αὐτοῖς, seinem Volke. — χρυσοῦν, vergoldet, wie Anab. I, 2, 27 ἀκινάκης χρυσοῦς. — ἐποίησατο, hatte sie machen lassen.

3. οὐκ οὐκ τὸν — ἄξιον, er (den ich zusammenschlagen liess) war keineswegs mein kostbarster, denn du —. — λανθάνειν. Das Participium dazu ergänzt sich leicht aus dem Folgenden.

- 4 Ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὦν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδάτας ὠπλίσθη τοῖς ὅπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλιστος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρχούσης· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ὕφηνι-
 5 ὁχου τὰς ἡνίας παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἄρμα. ἐν δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια ἀποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρόντας πάντας ἔλεξεν· Ἀλλ' ὅτι μὲν, ὃ Ἀβραδάτα, εἴ τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μεῖζον τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἰμαί σε γιγνώσκειν, ὅτι καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμὶ. τί οὖν ἐμὲ δεῖ καθ' ἕνα καστον λέγειν; τὰ γὰρ ἔργα οἰμαί σοι
 6 πιθανώτερα παρεσχῆσθαι τῶν νῦν λεχθέντων λόγων. ὅμως δὲ οὕτως ἔχουσα πρὸς σέ, ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν, ἥ μὴν ἐγὼ βούλεσθαι ἂν μετὰ σοῦ ἄνδρός ἀγαθοῦ γενομένου κοινῇ γῆν ἐπιέσασθαι μᾶλλον ἢ ξῆν μετ' αἰσχυνομένου αἰσχυνομένην· οὕτως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων
 7 καὶ ἐμαντὴν ἡξίωκα. καὶ Κύρῳ δὲ μεγάλην τινα δοκῶ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με αἰχμαλώτον γενομένην καὶ ἐξαιρεθεῖσαν ἑαυτῷ οὔτε με ὡς δούλην ἡξίωσε κεκτῆσθαι οὔτε ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ ὀνόματι, διεφύλαξε δὲ σοὶ ὥσπερ ἀδελφοῦ γυναικα
 8 λαβὼν. πρὸς δὲ καὶ ὅτε Ἀράσπας ἀπέστη αὐτοῦ ὁ ἐμὲ φυλάττων, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἰ με ἑάσειε πρὸς σέ πέμψαι, ἤξιν αὐτῷ σε πολὺ Ἀράσπα ἄνδρα καὶ πιστότερον καὶ ἀμείνονα.
 9 Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ἀβραδάτας ἀγασθεὶς τοῖς λόγοις καὶ θιγὼν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν

4. τῆς φύσεως, seine Natur, seine körperliche Beschaffenheit. — ὑπαρχούσης, dazu vorhanden war, dazu ausgestattet war. — ὕφηνι-νόχον, Zügelhalter, der die Zügel nur hält, bis der Krieger, der den Wagen selber lenkt, diesen besteigt oder wenn er ihn wieder verlässt, wie VII, 1, 15.

5. καὶ ἄλλη — καὶ ἐγώ. S. zu I, 5, 1. — ὅτι μὲν sollte eigentlich so fortgesetzt werden: εἰ τις καὶ ἄλλη — καὶ ἐγὼ — εἰμὶ, οἰμαί σε γιγνώσκειν. Die Anakoluthie entspricht der Gemüthsbewegung der Redenden: da οἰμαί σε γιγνώσκειν vortritt, so war ein zweites ὅτι nöthig. Vergl. V, 3, 30; ähnlich ist Hier. I, 23: εὖ οἶδ' ἔγωγε, ὅτι οἱ ἡδέως ἐσθίοντες, καὶ σὺ πονοῖσθα, ὅτι οὐδὲν προσδέονται τού-

των τῶν σοφισμάτων. — καθ' ἕνα καστον, jedes einzeln, wie I, 6, 20.

6. ὅμως vor dem Particip. S. zu V, 1, 26. — τὴν — φιλίαν, bei meiner —. — ἐγώ, nach der gewöhnlichen Attraction. Wegbleiben konnte das Pronomen hier nicht wegen des Gegensatzes zu σοῦ. — γῆν ἐπιέσασθαι, poetischer Ausdruck für begraben werden.

7. με — με. S. zu IV, 5, 29. — ὡς ἐλευθέραν ἐν ἀτ. ὀν., decente Umschreibung von παλλικῇ.

8. πρὸς δέ, insuper autem. — πολὺ, nachdrückliche Stellung. Oekon. II, 8: πολὺ ἀρκοῦντά σου μᾶλλον. Unten VII, 1, 16. Ueber die Sache s. VI, 1, 45.

9. ἀγασθεὶς mit dem Dativ wie

ἐπέυξατο· Ἄλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πανθείας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ καὶ Κύρου φίλῳ τοῦ ἡμᾶς τιμήσαντος. ταῦτ' εἰπὼν κατα τὰς θύρας τοῦ ἀρματείου δίφρου ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸ ἄρμα. ἐπεὶ δὲ ἀναβάντος αὐτοῦ κατέκλεισε τὸν 10 δίφρον ὁ ὑφηγίοχος, οὐκ ἔχουσα ἡ Πάνθεια, πῶς ἂν ἔτι ἄλλως ἀσπάζαιτο αὐτόν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ τῷ μὲν προήει ἤδη τὸ ἄρμα, ἡ δὲ λαθοῦσα αὐτὸν συνεφείπετο, ἕως ἐπιστραφεὶς καὶ ἰδὼν αὐτὴν Ἀβραδάτας εἶπε· Θάρρει, Πάνθεια, καὶ χαίρε καὶ ἅπιθι ἤδη. ἐκ τούτου δὴ οἱ εὐνοῦχοι καὶ αἱ θερά- 11 πιναι λαβοῦσαι ἀπῆγον αὐτὴν εἰς τὴν ἀρμάμαξαν καὶ κατακλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. οἱ δὲ ἄνθρωποι, καλοῦ ὄντος τοῦ θεάματος τοῦ Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ἄρματος, οὐ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν ἢ Πάνθεια ἀπῆλθεν.

Ὡς δ' ἐκεκαλλιερῆκει μὲν ὁ Κῦρος, ἡ δὲ στρατιὰ παρετέ- 12 τακτο αὐτῷ ὥσπερ παρήγγειλε, κατέχων σκοπὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας καὶ ἔλεξε τάδε. Ἄνδρες φί- 13 λοι καὶ σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ οἱ θεοὶ ἡμῖν φαίνουσιν οἷάπερ ὅτε τὴν πρόσθεν νίκην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βούλομαι ἀναμνη- σαι ὧν μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺν ἂν εὐθυμότεροι εἰς τὸν ἀγῶνα ἰέναι. ἡσκήκατε μὲν γὰρ τὰ εἰς τὸν πόλεμον πολὺ μάλ- 14 λον τῶν πολεμίων, συντέτραφθε δὲ καὶ συντέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ, πολὺ πλείω ἤδη χρόνον ἢ οἱ πολέμιοι καὶ συννενικήκατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πολεμίων οἱ πολλοὶ μὲν συνήττηνται μετ' αὐτῶν, οἱ δὲ ἀμάχητοι ἐκατέρων οἱ μὲν τῶν πολεμίων ἴσασιν, ὅτι προδότας τοὺς παραστάτας ἔχουσιν, ὑμεῖς δὲ οἱ μεθ' ἡμῶν ἴστε, ὅτι μετὰ θελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρῆγειν μάχεσθε. εἰκὸς 15

II, 4, 9. — ἀξίῳ — ἀνδρὶ — φίλῳ, attrahirt von μοι.

10. ὁ ὑφηγίοχος. S. §. 4.

11. κατακλίναντες, nach der gewöhnlichen Regel, λαβοῦσαι aber wegen der Stellung dicht neben θεράπαιναι. — κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ, indem sie den zeltartigen Baldachin des Wagens auf allen Seiten verschlossen; denn die mit παραπετάσασαι versehenen σκηναὶ waren nach Plutarch. Them. 26 κύκλῳ περιπετραγμέναι. — καλοῦ ὄντος, so schön auch — war.

12. κατέχων, nachdem er hatte besetzen lassen. — ἄλλας πρὸ ἄλλων, in langer Linie bis in die

Nähe des Feindes. Denselben Sinn hätte ἄλλας μετ' ἄλλας.

13. οἷάπερ, näml. ἔφαινον.

14. ἐν τῷ αὐτῷ, näml. χωρίῳ. — μεθ' αὐτῶν = μετ' ἀλλήλων. S. V, 5, 13 zu ἡμᾶς αὐτούς. — οἱ δὲ ἀμάχητοι. Die in Prosa gewöhnliche Form wäre ἄμαχοι. Nach τῶν δὲ πολεμίων erwartet man zunächst nur die Theilung οἱ πολλοὶ μὲν —, οἱ δὲ ἀμάχητοι; da tritt aber, weil auch derer im eignen Heere, die noch nicht gekämpft hatten, gedacht werden soll, vermittelt ἐκατέρων eine neue Theilung der ἀμάχητοι in οἱ μὲν — ὑμεῖς δὲ ein.

- δὲ τοὺς μὲν πιστεύοντας ἀλλήλοις ὁμονόως μάχεσθαι μένοντας, τοὺς δὲ ἀπιστοῦντας ἀναγκαῖον βουλευέσθαι, πῶς ἂν ἕκαστοι
- 16 τάχιστα ἐκποδῶν γένοντο. ἴωμεν δὴ, ὧ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἄρματα μὲν ἔχοντες ὀπλισμένα πρὸς ἄοπλα τὰ τῶν πολεμίων, ὡς δ' αὖτως καὶ ἱππείας καὶ ἵππους ὀπλισμένους πρὸς
- 17 ἀόπλους, ὡς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι. πεξοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις οἷς καὶ πρόσθεν μαχεῖσθε, Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὀπλισμένοι εἰσὶν, ὁμοίως δὲ τεταγμένοι· τὰς τε γὰρ ἀσπίδας μέζους ἔχουσιν ἢ ὡς ποιεῖν τι καὶ ὄρᾶν, τεταγμένοι τε εἰς ἑκατὸν δῆλον ὅτι κωλύσουσιν ἀλλήλους μάχεσθαι πλὴν πάνν ὀλλύων.
- 18 εἰ δὲ ὠθοῦντες ἐξώσῃεν πιστεύουσιν, ἵπποις αὐτοὺς προῶτον δεήσει ἀντέχειν καὶ σιδήρῳ ὑπ' ἵππων ἰσχυριζομένῳ· ἦν δέ τις αὐτῶν καὶ ὑπομείνῃ, πῶς ἅμα δυνήσεται ἱππομαχεῖν τε καὶ φαλαγγομαχεῖν καὶ πυργομαχεῖν; καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν ἐπαρήξουσιν, τοὺς δὲ πολεμίους παίοντες ἀμυχανεῖν
- 19 ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ποιήσουσιν. εἰ δέ τινος ἔτι ἐνδείσθαι δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ λέγετε· σὺν γὰρ θεοῖς οὐδενὸς ἀπορήσομεν.
- 20 καὶ εἰ μὲν τις εἰπεῖν τι βούλεται, λέξάτω· εἰ δὲ μὴ, ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερά καὶ προσευξάμενοι οἷς ἐθύσαμεν θεοῖς ἢτε ἐπὶ τὰς τάξεις· καὶ ἕκαστος ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεικνύτω τις τοῖς ἀρχομένοις ἑαυτὸν ἄξιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον καὶ λόγους.

VII.

- 1 Οἱ μὲν δὴ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς ἀπήεσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἅμφ' αὐτὸν προσήνεγκαν οἱ θεράποντες

16. ὡς — μάχεσθαι, wie I, 1, 2. ἐκ χειρὸς, wie VI, 2, 16.

17. οἷς — πρόσθεν, näml. ἐμάχεσθε. — ὁμοίως μὲν — ὁμοίως δέ, pariter ac, wie Memor. I, 6, 13. Hier. X, 5. — ἦ ὡς, als dasz sie, — könnten. — ποιεῖν τι, etwas ausrichten.

18. ὠθοῦντες ἐξώσῃεν πιστεύουσιν, darauf ihr Vertrauen setzen, dasz sie uns durch Drängen verdrängen wollen. — σιδήρῳ ὑπ' ἵππων ἰσχυριζομένῳ. Das

Eisen, das Rosz u. Reiter tragen, bekommt durch das Anstürmen des Pferdes seine Wucht. — οἱ ἀπὸ τῶν. Ueber die Attraction s. zu I, 3, 4.

20. ἐθύσαμεν, wir, insofern Kyros als Feldherr für die anderen mit geopfert hatte (§. 1). — πρὸς τὰ ἱερά, zu der Opferstätte, wie VII, 3, 6. 16 πᾶθος die Unglücksstätte. — τις, man, d. i. ein Jeder.

1. Inhalt: Nach dem Gebet u.